

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΦΟΥΝΤΕΛΑΚΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
Αναλυτικό βιογραφικό σημείωμα (Μάιος 2021)

A. Βιογραφικά στοιχεία

1. Σπουδές.

Αποφοίτησα από το Λύκειο του Πειραματικού Σχολείου του Παν/μίου Θεσσαλονίκης με βαθμό 20/20 «άριστα» και εισάχθηκα στο Τμήμα Νομικής του ΑΠΘ ως πρώτη επιτυχούσα στις πανελλήνιες εξετάσεις. Τον Ιούνιο του 1989 πήρα το πτυχίο του Τμήματος Νομικής της Σχολής ΝΟΕ του ΑΠΘ με βαθμό «άριστα» (9,9/10), πρώτη σε βαθμολογία.

Στη συνέχεια παρακολούθησα το Τμήμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Νομικής της ίδιας Σχολής, στον Τομέα Αστικού, Αστικού Δικονομικού και Εργατικού Δικαίου. Επέλεξα ως κύριο μάθημα το Αστικό Δίκαιο και αποφοίτησα το Δεκέμβριο του 1991 με το βαθμό άριστα 10.

Από τον Οκτώβριο του 1989 ως τον Ιούνιο του 1993 εκπόνησα στο ίδιο Τμήμα, με επιβλέπουσα την Καθηγήτρια Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη και λοιπά μέλη της τριμελούς συμβουλευτικής επιτροπής τον Ομότιμο Καθηγητή Ι. Δεληγιάννη και τον Καθηγητή Ν. Νίκα, τη διδακτορική μου διατριβή με θέμα «Η ελαττωματική υιοθεσία». Υποστήριξα τη διατριβή μου στις 11.6.1993 βαθμολογήθηκα ομόφωνα με «άριστα».

Γνωρίζω άριστα Γαλλικά (Sorbonne II, 1984), αγγλικά (Cambridge Proficiency, 1986, Michigan Proficiency 1986) και πολύ καλά γερμανικά (Mittelstufe, 1991) και ισπανικά (Suficiencia), 1989.

Είμαι χήρα (2014) κι έχω ένα γιο 21 ετών, φοιτητή Νομικής.

2. Υποτροφίες και απασχόληση στο Πανεπιστήμιο πριν την εκλογή μου σε θέση λέκτορα.

Το Μάρτιο του 1990 έλαβα υποτροφία του Συμβουλίου της Ευρώπης («Bourses d' Études et de Recherches Juridiques en Europe), για την εκπόνηση των δυο πρώτων κεφαλαίων της διατριβής μου. Με βάση την υποτροφία μου αυτή, σύμφωνα με το άρθρ. 6 της ΥΑ Φ 145/3/Β3/610/1985, εντάχθηκα και άρχισα να παρέχω τις υπηρεσίες μου στον Τομέα Αστικού, Αστικού Δικονομικού και Εργατικού δικαίου. Το Νοέμβριο του 1990 έλαβα υποτροφία εσωτερικού του Ι.Κ.Υ. στο Αστικό δίκαιο, ύστερα από πανελλήνιο διαγωνισμό στον οποίο κατέλαβα την πρώτη θέση. Ως υπότροφος του Ι.Κ.Υ., πλέον,

συνέχισα να απασχολούμαι στον Τομέα Αστικού, Αστικού Δικονομικού και Εργατικού δικαίου.

B. Πανεπιστημιακή εξέλιξη

Εκλέχτηκα ομόφωνα α) λέκτορας το 1998 β) επίκουρη καθηγήτρια το 2003 γ) μόνιμη επίκουρη καθηγήτρια το 2007 δ) αναπληρώτρια καθηγήτρια το 2008 ε) καθηγήτρια το 2013. Από την αρχή της θητείας μου ως λέκτορα μέχρι σήμερα έχω ενταχθεί, με δήλωσή μου, στην κατηγορία μελών ΔΕΠ πλήρους απασχόλησης.

Γ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

1. Προπτυχιακά μαθήματα Εμπράγματο δίκαιο, Γενικές Αρχές του Αστικού δικαίου, Οικογενειακό δίκαιο, Σύνθεση Αστικού Δικαίου, Δίκαιο της Δικαιοπραξίας, Διακλαδικό Σεμινάριο Δίκαιο Ιατρικής Ευθύνης (συντονίστρια), συμμετοχή στα Διακλαδικά Σεμινάρια ΕΣΔΑ και ΧΘΔ στην ελληνική έννομη τάξη και Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών.

2. Μεταπτυχιακά μαθήματα

- **Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Τομέα Αστικού, Αστικού Δικονομικού και Εργατικού δικαίου:** Αστική ιατρική ευθύνη, Ιατρικά υποβοηθούμενη αναπαραγωγή και αστική ιατρική ευθύνη, Ιατρικά υποβοηθούμενη αναπαραγωγή: Ζητήματα συγγένειας και ιατρικής ευθύνης, Σύγχρονα θέματα Εμπράγματος δικαίου, Ζητήματα από την ανώμαλη εξέλιξη της σύμβασης, Ζητήματα από το δίκαιο της αποζημίωσης, Ειδικά ζητήματα αστικής ευθύνης

-**Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Σύγχρονες ιατρικές πράξεις: Δικαιική ρύθμιση και βιοηθική διάσταση»** (στο οποίο μετέχουν η Νομική Σχολή του ΑΠΘ και τα Τμήματα Θεολογίας, Ιατρικής και Οδοντιατρικής του ΑΠΘ): Συντονίστρια και διδάσκουσα (μαζί με την Καθηγήτρια της Νομικής Σχολής Μ. Καϊάφα- Γκμπάντι) «Ιατρική αμέλεια σε διεπιστημονική προσέγγιση».

-**Μεμονωμένα μεταπτυχιακά μαθήματα σε:** Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ (κατεύθυνση Αστικού δικαίου), Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Ειδίκευσης ψυχιάτρων στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Σταυρούπολης, Μεταπτυχιακό Τμήμα της Ιατρικής Σχολής του ΑΠΘ. MSC IN HUMAN REPRODUCTION του Τμήματος Ιατρικής ΑΠΘ, 5.3.2021

3. Διδακτορικές διατριβές και διπλωματικές εργασίες

Επιβλέπουμε σε 6 διδακτορικές διατριβές, εκ των οποίων ο ένας υ. διδάκτορας λαμβάνει υποτροφία μέσω του προγράμματος «Αριστεία» του ΑΠΘ και οι τρεις έχουν αναδειχθεί υπότροφοι του ΙΚΥ. Το Δεκέμβριο του 2019 η Αντριάνα Κωστοπούλου απέκτησε τον τίτλο του διδάκτορα Νομικής με βαθμό ομόφωνα άριστα. Συμμετοχή σε πέντε τριμελείς συμβουλευτικές επιτροπές διατριβών, εκ των οποίων το 2019 απέκτησαν τον τίτλο του διδάκτορα οι Κωνσταντίνος Πλιάτσικας και Μακρίνα Χοΐδου, και σε εξεταστικές επιτροπές διατριβών στη Νομική Σχολή του ΑΠΘ, στη Νομική Σχολή του ΕΚΠΑ και στην Ιατρική Σχολή του ΑΠΘ. Επίβλεψη 25 διπλωματικών εργασιών στο πλαίσιο των ως άνω μεταπτυχιακών προγραμμάτων. Επίβλεψη διπλωματικής εργασίας στο Διεθνές Παν/μιο της Δρέσδης, στην κατεύθυνση «Ιατρικό Δίκαιο» (Studiengang Medizinrecht, υπεύθυνος του προγράμματος Καθηγητής Κ.Κern). Μέλος της τριμελούς επιτροπής εξέτασης πολλών διπλωματικών εργασιών στα προαναφερόμενα μεταπτυχιακά προγράμματα).

Δ. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ- ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Μέλος της Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος Νομικής και στη συνέχεια της Νομικής Σχολής, ως εκπρόσωπος του Τομέα μας τα περισσότερα χρόνια. Πρόεδρος επιτροπής για την πλήρωση θέσης επίκουρου καθηγητή στο Αστικό Δίκαιο στο Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης του Πάντειου Πανεπιστημίου (2014-2015). Μέλος τριμελών εισηγητικών επιτροπών, Εκλεκτορικών Σωμάτων και (υπό το ν. 4009/2011) Επιτροπών κρίσης, για την πλήρωση κενών θέσεων ή την εξέλιξη ή μονιμοποίηση λεκτόρων και καθηγητών στις Νομικές Σχολές ΕΚΠΑ, ΑΠΘ και ΔΠΘ, στο Οικονομικό Παν/μιο Αθηνών και στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο. Αξιολογήτρια του έργου περισσότερων υποψηφίων (Νομική Σχολή ΑΠΘ, ΕΚΠΑ και ΔΠΘ). Εισηγήτρια θεμάτων της ΚΕΕΜΕ (2000). Αναπληρωματικό μέλος της Επιτροπής Ενστάσεων στην Πανεπιστημιακή Φοιτητική Λέσχη (2004-2005). Εξετάστρια στις εξετάσεις του ΔΟΑΤΑΠ (από το 2007). Εξετάστρια στις κατατακτήριες εξετάσεις πτυχιούχων (2009). Εξετάστρια στο διαγωνισμό χορήγησης υποτροφιών από το κληροδότημα Χρήστου Βράκα (2010).

Διενέργεια δυο ΕΔΕ μετά από απόφαση του Πρύτανη του ΑΠΘ (2008-2010, 2011).

Μέλος της Νομικής Επιτροπής του ΑΠΘ 2014-2017.

Διευθύντρια του Τομέα Αστικού, Αστικού Δικονομικού και Εργατικού δικαίου από 1.12.2017-31.8.2019.

Μέλος της Κοσμητείας της Νομικής Σχολής ΑΠΘ από 1.12.2017.

4.5.2020: Διορισμός μετά από επιλογή ως μέλος του Συμβουλίου Αξιολόγησης και Πιστοποίησης της Εθνικής Αρχής Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕθΑΑΕ) για τον κλάδο των Νομικών και Πολιτικών επιστημών.

Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΝΟΜΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ - ΑΛΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Νομοπαρασκευαστικές επιτροπές

1. Επιστημονική συνεργάτρια (με αρμοδιότητα υποβολής υπομνημάτων και παρατηρήσεων, καθώς και της τήρησης των πρακτικών των συνεδριάσεων) της ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής του Υπουργείου Δικαιοσύνης που κατάρτισε το Σχέδιο Νόμου για τη μεταρρύθμιση του δικαίου της υιοθεσίας και της επιτροπείας (ν. 2447/1996).

2. Τακτικό μέλος της «Ομάδας Εργασίας» του Υπουργείου Δικαιοσύνης, η οποία συγκροτήθηκε το Νοέμβριο του 2000 με αντικείμενο «τη μελέτη των επιπτώσεων της βιογενετικής αστικό και ιδίως στο οικογενειακό δίκαιο» και συνέταξε το Σχέδιο Νόμου για το ν. 3089/2002 («Ιατρική Υποβοήθηση στην ανθρώπινη αναπαραγωγή»).

3. Από το 200 μέλος της Ομάδας Εργασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης CJ-FA-GT 1 για το Οικογενειακό Δίκαιο και ειδικότερα για το δίκαιο της υιοθεσίας (τροποποίηση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την υιοθεσία παιδιών του 1967). Η Ομάδα Εργασίας προετοίμασε ένα προσχέδιο νέας Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την υιοθεσία, το οποίο εγκρίθηκε από τα αρμόδια όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Στη συνέχεια, κατά το έτος 2006, η Ομάδα Εργασίας συνέταξε το τελικό Σχέδιο της νέας Ευρωπαϊκής Σύμβασης και της αντίστοιχης Αιτιολογικής Έκθεσης. Η νέα Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την υιοθεσία παιδιών (Convention Européenne en matière d' adoption des enfants/ European Convention on adoption of children) άνοιξε προς υπογραφή το 2008 και τέθηκε σε ισχύ το 2011.

4. Μέλος Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής με αντικείμενο την επεξεργασία Σχεδίου Νόμου για την τροποποίηση διατάξεων του Οικογενειακού Δικαίου (Πρόεδρος η Καθηγήτρια κ. Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη), που συγκροτήθηκε με την απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης σας με αριθμ. ΔΔΟΙΚ/3602/29-7-2010.

5. Πρόεδρος της Ομάδας Εργασίας του Συμβουλίου της ΕΕ επί θεμάτων Αστικού δικαίου (περιουσιακές σχέσεις των συζύγων και των καταχωρισμένων συντρόφων), κατά την ελληνική Προεδρία της ΕΕ το 2014 (παραιτήθηκα πριν τη λήξη της θητείας μου για προσωπικούς λόγους).

6. Μέλος Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής με αντικείμενο την κατάρτιση Σχεδίου Νόμου για την αναμόρφωση του οικογενειακού δικαίου

(απόφαση ΥΔικ 900082/2.12.2014), η οποία εισηγήθηκε το ν. 4356/2015 (νέο σύμφωνο συμβίωσης).

7. Μέλος Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής με αντικείμενο την επεξεργασία Σχεδίου Νόμου για την τροποποίηση της νομοθεσίας για την αναγνώριση της ταυτότητας φύλου (Απόφαση ΥΔικ 20692/7.4.2015), η οποία εισηγήθηκε το ν. 4491/2017.

8. Μέλος Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής του Υπουργείου Δικαιοσύνης (30.3.2020) για την τροποποίηση του Οικογενειακού δικαίου (30.3.2020 Αρ. 15479οικ./Φ.342)

Β. Άλλη επιστημονική και επαγγελματική δραστηριότητα.

Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω, μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης. Ασκώ κατά κύριο λόγο συμβουλευτική δικηγορία σε θέματα ιατρικής ευθύνης και ευθύνης εν γένει.

Μέλος (2021) της Επιτροπής υπό τον Πρωθυπουργό για την εκπόνηση Εθνικού Σχεδίου για τα δικαιώματα των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ+.

Ιδρυτικό μέλος και από το Νοέμβριο του 2011 Συντονίστρια του Θεματικού Ερευνητικού Δικτύου του ΑΠΘ «Σύγχρονη Ιατρική Πράξη, Βιοϊατρική και Δίκαιο», στο οποίο μετέχουν η Νομική Σχολή του ΑΠΘ και τα Τμήματα Θεολογίας, Ιατρικής και Οδοντιατρικής του ΑΠΘ.

(1995-1996) Σύμβουλος του Δήμου Θεσσαλονίκης σε θέματα προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αξιοποίησης της δημοτικής περιουσίας.

Αναπληρωματικό μέλος του Δ.Σ. του ΔΟΑΤΑΠ (2013-2015).

Ιδρυτικό μέλος και μέλος του ΔΣ (2014-) της Εταιρίας Οικογενειακού δικαίου. Ιδρυτικό μέλος και κατά το διάστημα 2012-2015 μέλος του ΔΣ (ταμίας) του Ομίλου Μελέτης Ιατρικού δικαίου και Βιοηθικής. Ιδρυτικό μέλος του Εργαστηρίου Μελέτης Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής του Α.Π.Θ. Ιδρυτικό μέλος και Γενική Γραμματέας της Ένωσης Αστικολόγων, μέλος της Εταιρίας Νομικών Βορείου Ελλάδος και επίτιμο μέλος της Ελληνικής Εταιρίας Γηριατρικής Ογκολογίας. Υπεύθυνη ύλης στο περιοδικό «Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου» και μέλος στους «Τακτικούς Συνεργάτες» του περιοδικού και «Εφαρμογές Αστικού Δικαίου», καθώς και στην επιστημονική επιτροπή του ηλεκτρονικού περιοδικού «ΒΙΟ-ΗΘΙΚΑ», που εκδίδεται από την Ελληνική Επιτροπή Βιοηθικής. Μέλος της επιστημονικής επιτροπής των 2^{ων} πανελλήνιων μαθητικών αγώνων επιχειρηματολογίας (2016).

Στις 22.2.2018 έγινε ακρόασή μου ως ειδικού στη συνεδρίαση της Διακομματικής Κοινοβουλευτικής Επιτροπής της Βουλής για το Δημογραφικό.

Από 29.8.2018 μέχρι 22.10.2020 Αναπληρώτρια Πρόεδρος της Εθνικής Αρχής Ιατρικώς Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής (ΦΕΚ ΥΟΔΔ 484/28.08.2018).

Μέλος του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου 2020-2021 (ΦΕΚ Β 19/14-1-2020)

Παρέδωσα μαθήματα στα ακόλουθα Σεμινάρια δια βίου μάθησης:

- 1) Νοέμβριος- Δεκέμβριος 2016: Σεμινάριο Εργαστηρίου Μελέτης Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής ΑΠΘ σε συνεργασία με ΕΡΛΟ «Ιατρικές πράξεις : Νομικά και Ηθικά ζητήματα», Αθήνα
- 2) Μάρτιος 2016: Εκπαιδευτικό πρόγραμμα «ΙΑΤΡΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ», Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα
- 3) Σεμινάριο Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής, εισήγηση με θέμα «Η συναίνεση του ασθενούς», 24.2.2019, Αθήνα
- 4) 11.5.2019: Σεμινάριο Εργαστηρίου Μελέτης Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής ΑΠΘ, εισήγηση στο θέμα «Ιατρικά, νομικά και ηθικά ζητήματα στην αρχή και το τέλος της ζωής», Ηράκλειο

ΣΤ. ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ-ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ – ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ-ΠΡΟΕΔΡΙΑ (σύνολο: 102)

- 1) **28.3.1996.** Εισήγηση με θέμα «Η αστική ιατρική ευθύνη μετά το ν. 2251/1994», Θεσσαλονίκη, Ένωση Αστικολόγων
- 2) **16.4.1997.** Εισήγηση με θέμα «Ζητήματα από την τραπεζική κατάθεση σε κοινό λογαριασμό», Θεσσαλονίκη, Μακεδονική Ένωση Εμπορικού Δικαίου
- 3) **8.5.1997.** Εισήγηση με θέμα « Η αστική ευθύνη του γιατρού στο ελληνικό δίκαιο», Θεσσαλονίκη, Γυναικολογική και Μαιευτική Εταιρία Θεσσαλονίκης
- 4) **22.6.1997.** Εισήγηση με θέμα «Η αστική ευθύνη του οδοντιάτρου στο ελληνικό δίκαιο», Αθήνα, 2^ο Διεθνές Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρίας Εμφυτευμάτων
- 5) **11.12.1998.** Εισήγηση με θέμα «Η ειδική βάση διεθνούς δικαιοδοσίας της τοποθεσίας του υποκαταστήματος», Θεσσαλονίκη, επιστημονική διημερίδα για τη συμπλήρωση δέκα χρόνων ισχύος στη χώρα μας της Σύμβασης των Βρυξελλών για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων
- 6) **19.10.2001.** Εισήγηση με θέμα «Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε υποθέσεις γονικής μέριμνας σύμφωνα με τον Κανονισμό 1347/2000», Θεσσαλονίκη, επιστημονική διημερίδα με θέμα «Πρόσφατες εξελίξεις στο Δικονομικό Διεθνές Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

- 7) **18.10.2000.** Εισήγηση με θέμα «Η τοποθέτηση και διακίνηση παιδιών στην υιοθεσία», Θεσσαλονίκη, Υπηρεσία Παιδιού και Εφήβου της Γ' Πανεπιστημιακής Ψυχιατρικής Κλινικής του Νοσοκομείου ΑΧΕΠΑ
- 8) **24.4.2002.** Εισήγηση με θέμα: «Νομικά και ηθικά ζητήματα από την εμβρυομητρική ιατρική», Θεσσαλονίκη, Β' Πανελλήνιο Συνέδριο Εμβρυομητρικής Ιατρικής
- 9) **3.6.2002.** Εισήγηση με θέμα «Η νομική διάσταση της αναζήτησης ριζών στην υιοθεσία», Αθήνα, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς και Κέντρο Ερευνών «Ρίζες», 1^ο Ευρωπαϊκό Σεμινάριο με θέμα «Υιοθεσία και αναζήτηση ριζών»
- 10) **30.11.2002.** Εισήγηση με θέμα: «Νομικά προβλήματα από την άσκηση της ορθοδοντικής. Ιδίως η αστική ευθύνη του γιατρού», Θεσσαλονίκη, Πανελλήνιο Συνέδριο της Ορθοδοντικής Εταιρείας της Ελλάδος και της Ορθοδοντικής Εταιρείας Βορείου Ελλάδος
- 11) **8.4.2003 (επανάληψη 15.10.2003)** Εισήγηση με θέμα «Διεθνής Δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε υποθέσεις γονικής μέριμνας σύμφωνα με τον Κανονισμό 1347/2000 και την πρόταση Κανονισμού COM/2002/222», Κομοτηνή, Εθνική Σχολή Δικαστών (Σεμινάριο Επιμόρφωσης Δικαστικών Λειτουργών)
- 12) **10.5.2003.** Εισήγηση με θέμα «Η ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες στο ελληνικό δίκαιο», Αγρίνιο, Ένωση Αστικολόγων
- 13) **7.6.2004.** Εισήγηση με θέμα «Γενική εισαγωγή και πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού 2201/2003», Θεσσαλονίκη, Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου και Τομέας Αστικού, Αστικού Δικονομικού και Εργατικού Δικαίου του Τμήματος Νομικής του ΑΠΘ
- 14) **20.12.2004.** Εισήγηση με θέμα «Αστική ιατρική ευθύνη για γέννηση ατόμου με σοβαρή ασθένεια ή αναπηρία (wrongful life)», Αθήνα, Ένωση Αστικολόγων
- 15) **13.10.2005.** Εισήγηση με θέμα «Οι υποθέσεις γονικής μέριμνας στον Κανονισμό 2201/2003», Κομοτηνή, Εθνική Σχολή Δικαστών (12^ο πρόγραμμα επιμόρφωσης, «Οι οικογενειακές σχέσεις στη σύγχρονη έννομη τάξη»)
- 16) **12.12.2005.** Εισήγηση με θέμα «Η αστική ευθύνη του ψυχιάτρου», Αθήνα, Τμήμα Νομικής ΑΠΘ και Ιατρική Σχολή Παν/μίου Αθηνών (συνέδριο με θέμα «Ψυχιατρική και δίκαιο- μια διεπιστημονική προσέγγιση»)
- 17) **22.11.2005.** Εισήγηση με θέμα «Οι υποθέσεις γονικής μέριμνας στον Κανονισμό 2201/2003», Αθήνα, Ένωση Δικονομολόγων
- 18) **30.1.2006.** Εισήγηση με θέμα «Η υποβοηθούμενη αναπαραγωγή με ξένο γεννητικό υλικό», Θεσσαλονίκη, Εθνική Σχολή Δικαστών
- 19) **10.3.2006.** Εισήγηση με θέμα «Η συναίνεση του ενημερωμένου ασθενούς σύμφωνα με το νέο Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας και η αστική ιατρική

ευθύνη», Θεσσαλονίκη, Όμιλος Μελέτης Ιατρικού δικαίου και Βιοηθικής (Επιστημονική εκδήλωση με θέμα «Ο νέος Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας»)

20) 17.3.2006. Εισήγηση με θέμα «Το διαχρονικό δίκαιο της υιοθεσίας κατά το ν. 2447/1996», Θεσσαλονίκη, Εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος και Ένωση Αστικολόγων (Επιστημονική εκδήλωση με θέμα «Δέκα χρόνια εφαρμογής του νέου δικαίου της υιοθεσίας (ν. 2447/1996)»)

21) 1.4.2006. Εισήγηση με θέμα «Η αστική ευθύνη του γιατρού» σε στρογγυλή τράπεζα με θέμα «Ιατρική αμέλεια», Θεσσαλονίκη, Ιατρική Εταιρία Θεσσαλονίκης (21^ο Βορειοελλαδικό Ιατρικό Συνέδριο)

22) 7.5.2006. Εισήγηση με θέμα «Νομικά ζητήματα από τη θεραπεία ηλικιωμένων. Ενημέρωση-συναίνεση του ασθενούς, υποχρεώσεις και ευθύνη του γιατρού», Πάτρα, Ελληνική Εταιρία Γηριατρικής Ογκολογίας και Ιατρική Σχολή Παν/μίου Πάτρας

23) 11.11.2006. Εισήγηση με θέμα «Ενημέρωση και συναίνεση του ασθενούς», Θεσσαλονίκη, Α' Διοίκηση Υγειονομικής Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας και άλλοι φορείς (διημερίδα με θέμα «Δεοντολογικά-Ηθικά και Νομικά Ζητήματα στην Ιατρική Πράξη»)

24) 24.11.2006. Κεντρική εισήγηση στο 7^ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ένωσης Αστικολόγων («Ζητήματα Αστικής Ευθύνης Ιατρών και Νοσοκομείων») στην Αθήνα (24-25.11.2006) με θέμα «Το ιατρικό σφάλμα ως προϋπόθεση για τη θεμελίωση αστικής ευθύνης- Τυπολογία περιπτώσεων»

25) 9.12.2006. Εισήγηση με θέμα «Ιατρική ευθύνη-Κριτήρια σύννομης συμπεριφοράς του γιατρού», Αθήνα, Ένωση Μαιευτήρων Γυναικολόγων Ελλάδος, Πανελλήνιο Συνέδριο

26) 27.3.2007. Εισήγηση με θέμα «Η αστική ευθύνη του ψυχιάτρου και του ψυχιατρικού νοσοκομείου», Θεσσαλονίκη, Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης (Επιστημονική Ημερίδα με θέμα «Δίκαιο και Ψυχιατρική-Ηθική και Δεοντολογία Ψυχιατροδικαστικής»)

27) 28.3.2007. Εισήγηση με θέμα «Η συναίνεση του ενημερωμένου ασθενούς και η αστική ευθύνη του γιατρού», Θεσσαλονίκη, Ιατρική Εταιρία Θεσσαλονίκης (επιστημονική εκδήλωση με θέμα «Η ενημέρωση και η συναίνεση του ασθενούς- Νομικά προβλήματα»)

28) 29.4.2007. Εισήγηση με θέμα «Η αστική ευθύνη του νευρολόγου»-Στρογγυλό τραπέζι «Νευρολογία και Δίκαιο», Αθήνα, Ελληνική Νευρολογική Εταιρία (21^ο ετήσιο Πανελλήνιο Συνέδριο Ελλήνων Νευρολόγων, 19-22.4.2007)

29) 8.12.2007. Εισήγηση με θέμα «Το ιατρικό σφάλμα ως έννοια κλειδί για τη θεμελίωση της αστικής ευθύνης του γιατρού», Αθήνα, Ιατρική Εταιρία Αθηνών και Εταιρία Νέων Ιατρών και Επιστημόνων Υγείας υπό την αιγίδα της

Ιατρικής Σχολής του Παν/μίου Αθηνών (επιστημονική ημερίδα με θέμα «Ιατρικά λάθη: Νομικές, Ηθικές, Κοινωνικές και Οικονομικές διαστάσεις»)

30) 16.3.2007. Παρέμβαση με θέμα «Périssime le jour qui me vit naître. Σφάλμα, πόνος, αλλά όχι αποζημίωση;», Θεσσαλονίκη, Όμιλος Μελέτης Ιατρικού δικαίου και Βιοηθικής- Δίκτυο του Α.Π.Θ. «Σύγχρονη ιατρική πράξη, βιοϊατρική και δίκαιο» (επιστημονική εκδήλωση με θέμα «Ο άνθρωπος που υποφέρει. Ο πόνος στην ιατρική, το δίκαιο και τη λογοτεχνία»)

31) 20.4.1993. Παρέμβαση με θέμα «Ανταγωγή ή αντίθετη αγωγή του εναγομένου σε δίκη διαζυγίου, Λευκωσία, Εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος και Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας της Κύπρου

32) 30.3.1994. Παρέμβαση με θέμα «Η υιοθεσία με περιορισμένα αποτελέσματα», Κομοτηνή, Νομική Σχολή του ΔΠΘ (συνέδριο «Σύγχρονα ζητήματα της υιοθεσίας»)

33) 18.10.1996. Παρέμβαση με θέμα «Η ρύθμιση του άρθρου 8 ν. 2251/1994 και το πρόβλημα του αιτιώδους συνδέσμου στην ιατρική ευθύνη», Αθήνα, Ένωση Αστικολόγων, εκδήλωση για τα 50 χρόνια ισχύος του ΑΚ

34) 18.3.1996. Παρέμβαση με θέμα «Η ρύθμιση του ΣχΝ της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής του Υπουργείου Δικαιοσύνης για την ελαττωματική υιοθεσία», Θεσσαλονίκη, Εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος

35) 8.12.1994. Παρέμβαση με θέμα «Ουσιαστικά και δικονομικά ζητήματα της κατανομής των κινητών πραγμάτων των συζύγων κατά τη διάρκεια της διακοπής της έγγαμης συμβίωσης», Θεσσαλονίκη, Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης

36) 20.6.1997. Παρέμβαση με θέμα «Η καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος προσβολής της υιοθεσίας», Θεσσαλονίκη, Εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος

37) 2.4.1999. Παρέμβαση με θέμα «Ζητήματα από το άρθρο 12 ν. 2664/1998 (καταχωριζόμενες στα κτηματολογικά φύλλα πράξεις)», Θεσσαλονίκη, Εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος

38) 8.10.2000. Παρέμβαση με θέμα: «Το υγιές ή άρρωστο “ανεπιθύμητο παιδί”, Θεσσαλονίκη, Δ' Πανελλήνιο Συνέδριο της Ένωσης Αστικολόγων

39) 22.4.2002. Παρέμβαση με θέμα: «Η πληροφόρηση του παιδιού που γεννήθηκε με ετερόλογη τεχνητή γονιμοποίηση για την καταγωγή του», Θεσσαλονίκη, Εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος.

40) 18.3.2008. Εισήγηση με θέμα «Η συναίνεση του ενημερωμένου ασθενούς. Ιδιαίτερα προβλήματα στην ψυχιατρική», Θεσσαλονίκη, Γ' Ψυχιατρική Κλινική Νοσοκομείου ΑΧΕΠΑ.

41) 10.5.2008. Εισήγηση με θέμα «Η αστική ευθύνη του γιατρού λόγω εσφαλμένης υπερηχογραφικής διάγνωσης κατά την κύηση», Θεσσαλονίκη, Εταιρία Υπερήχων στη Μαιευτική και τη Γυναικολογία

- 42) **16.5.2008.** Εισήγηση με θέμα «Το ιατρικό σφάλμα», Αθήνα, σύλλογος φοιτητών της Ιατρικής Σχολής Αθηνών
- 43) **29.6.2008.** Εισήγηση με θέμα «Το ιατρικό σφάλμα και η έλλειψη της συναίνεσης του ενημερωμένου ασθενούς ως προϋποθέσεις για τη θεμελίωση της αστικής ιατρικής ευθύνης, Χίος, Ένωση Αστικολόγων και Δικηγορικός Σύλλογος Χίου, θέμα ημερίδας «Ζητήματα αστικής ευθύνης ιατρών και νοσοκομείων»
- 44) **19.12.2008.** Παρέμβαση με θέμα «Παρατηρήσεις σχετικά με τις ρυθμίσεις για το επώνυμο και την υιοθεσία», Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, Ημερίδα με θέμα το ν. 3719/2008.
- 45) **14.1.2009.** Εισήγηση με θέμα «Η αστική ευθύνη του παιδίατρο», Θεσσαλονίκη, Παιδιατρική Εταιρία Θεσσαλονίκης
- 46) **19.3.2009.** Εισήγηση με θέμα «Πρόσφατες εξελίξεις στην αστική ιατρική ευθύνη», Πειραιάς, Δικηγορικός Σύλλογος Πειραιά
- 47) **16.4.2010.** Εισήγηση με θέμα «Ειδικά ζητήματα ιατρικής ευθύνης στη νεογνολογία», Αθήνα, Ελληνική Εταιρία Περιγεννητικής Ιατρικής και Ελληνική Νεογνολογική Εταιρία, 3^ο Πανελλήνιο συνέδριο Νεογνολογίας
- 48) **28.4.2010.** Παρέμβαση με θέμα «Σκέψεις αναφορικά με την ιατρική έρευνα στο ανθρώπινο γεννητικό υλικό», Θεσσαλονίκη, Όμιλος μελέτης Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής, επιστημονική εκδήλωση με θέμα «Κλινικές μελέτες στον άνθρωπο»
- 49) **14.6.2010** Σεμινάριο με θέμα «Αστική ιατρική ευθύνη», Πειραιάς, Δικηγορικός Σύλλογος Πειραιά
- 50) **11.10.2010,** Εισήγηση με θέμα «Ζητήματα από την προστασία της προσωπικότητας», Πειραιάς, Δικηγορικός Σύλλογος Πειραιά
- 51) **26.11.2010.** Εισήγηση με θέμα «Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και η μυστικότητα της υιοθεσίας, Αθήνα, Ένωση Αστικολόγων 9^ο Πανελλήνιο Συνέδριο με θέμα «Η προστασία των Προσωπικών Δεδομένων στη σύγχρονη εποχή των μεγάλων αμφισβητήσεων», 26-27.11.2010
- 52) **16.6.2011.** Εισήγηση με θέμα «Οι γενικές προϋποθέσεις της ιατρικά υποβοηθούμενης αναπαραγωγής και η σημασία τους για το δίκαιο της συγγένειας», Κομοτηνή, Εθνική Σχολή Δικαστών, Σεμινάριο Επιμόρφωσης Δικαστικών Λειτουργών με θέμα «Ζητήματα Οικογενειακού Δικαίου», 15-17.6.2011
- 53) **6.10.2011.** Εισήγηση με θέμα «Νομική προσέγγιση της καταστολής κατά την ενδοσκόπηση», Θεσσαλονίκη, Ελληνική Γαστρεντερολογική Εταιρία, 31^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Γαστρεντερολογίας, 6.-10.10.2011
- 54) **5.11.2011.** Εισήγηση με θέμα «Ιατρικό λάθος: ευθύνη, αμέλεια και νομική τεκμηρίωση», Αθήνα, Ιατρική Εταιρία Αθηνών, Ιατρο-νομική Ημερίδα με θέμα «Δικαιώματα και ευθύνες του γιατρού»

- 55) 23.11.2011.** Εισήγηση με θέμα «Άσκηση ιατρικής και ιατρικό σφάλμα», Θεσσαλονίκη, Ιατρική Εταιρία Θεσσαλονίκης και Ιατρικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης, Κοινή επιστημονική εκδήλωση με θέμα «Κριτική προσέγγιση του Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας
- 56) 27.4.2012.** Εισήγηση με θέμα «Ζητήματα από τη διάθεση του γεννητικού υλικού» στο συνέδριο (26-27.4.2012) προς τιμήν της Καθηγήτριας Έφης Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, με θέμα «Η ιατρική υποβοήθηση της αναπαραγωγής: 10 χρόνια εφαρμογής του ν. 3089/2002», Όμιλος μελέτης Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής» και Δίκτυο του ΑΠΘ «Σύγχρονη Ιατρική Πράξη, Βιοϊατρική και Δίκαιο», Θεσσαλονίκη
- 57) 9.5.2012.** Εισήγηση με θέμα «Οι τροποποιήσεις που επέφερε στον ΑΚ ο ν. 4055/2012», Πειραιάς, Δικηγορικός Σύλλογος Πειραιά
- 58) 1.3.2013.** Εισήγηση με θέμα «Σύγχρονες νομολογιακές εξελίξεις για την ιατρική ευθύνη», Συνέδριο Ιατρική Ευθύνη και Βιοηθική, Ιόνιο Παν/μιο, Νομική Βιβλιοθήκη και e-θέμις, Αθήνα
- 59) 28.3.2013.** Εισήγηση με θέμα «Η συναίνεση του ενημερωμένου ασθενούς» Επιμορφωτικό σεμινάριο Εθνικής Σχολής Δικαστών, Θεσσαλονίκη
- 60) 27.4.2013.** Συμμετοχή σε στρογγυλή τράπεζα για τη συναίνεση του ασθενούς, 2^ο Πανελλήνιο συνέδριο Αναισθησιολογίας, Αθήνα
- 61) 29-30.11.2013.** Εισήγηση με θέμα «Ευρωπαϊκοί Κανονισμοί για το Ευρωπαϊκό δίκαιο- πεδίο εφαρμογής και βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας», 1^ο Πανελλήνιο συνέδριο Οικογενειακού δικαίου, διοργάνωση Εταιρία Οικογενειακού Δικαίου και Δικηγορικός σύλλογος Ναυπλίου, Ναύπλιο
- 62) 27.3.2014.** Εισήγηση με θέμα «Ενώσεις προσώπων του ίδιου φύλου», Όμιλος John Stewart Mill, Αθήνα
- 63) 8.5.2014.** Εισήγηση με θέμα «Ενώσεις προσώπων του ίδιου φύλου: η διαχρονική αντιμετώπισή τους από την ελληνική έννομη τάξη, μια νομοθετική πρόταση και οι προεκτάσεις της», Ίδρυμα Ναραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Αθήνα
- 64) 17.6.2014.** Εισήγηση με θέμα «Η συναίνεση του ενημερωμένου ασθενούς» Επιμορφωτικό σεμινάριο Εθνικής Σχολής Δικαστών, Κομοτηνή
- 65) 7.12.2014.** Εισήγηση με θέμα «Νομικά θέματα στη χρησιμοποίηση ξένων γαμετών και στην παρένθετη μητρότητα», Επιστημονική ημερίδα «Νομικά θέματα στην εξωσωματική γονιμοποίηση», Εθνική Αρχή Ιατρικώς Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής, Ελληνική Εταιρία Ιατρικώς Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής, Αθήνα
- 66) 17.1.2015.** Εισήγηση με θέμα «Το πρόσωπο και το πράγμα στο αστικό δίκαιο», συνέδριο Ιατρική ευθύνη και Βιοηθική ΙΙΙ (Το ανθρώπινο πρόσωπο), Αθήνα

- 67) **13.5.2015.** Εισήγηση με θέμα «Η συναίνεση του ενημερωμένου ασθενούς», Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λευκωσία
- 68) **31.5.2015.** Εισήγηση με θέμα «Νομικά ζητήματα από την ιατρικώς υποβοηθούμενη αναπαραγωγή», 13^ο Πανελλήνιο συνέδριο Μαιευτικής και Γυναικολογίας, Βόλος.
- 69) **3.12.2015.** Εισήγηση με θέμα «Διαθήκες και πληρεξούσιοι σε θέματα υγείας. Το ρυθμιστικό έλλειμμα του ελληνικού δικαίου», Διοργάνωση ΟΜΙΔΒ, Θεσσαλονίκη.
- 70) **17.3.2016.** Εισήγηση με θέμα «Κατάρτιση και λύση του συμφώνου συμβίωσης- Σχέσεις των μερών κατά τη διάρκεια του συμφώνου», Επιστημονική εκδήλωση με θέμα «Το σύμφωνο συμβίωσης του ν. 4356/2015», Διοργάνωση Εταιρία Οικογενειακού Δικαίου, Αθήνα.
- 71) **31.3.2016** Εισήγηση με θέμα «Το ιατρικό σφάλμα κατά τον προγεννητικό έλεγχο και ο προβληματισμός των ανεπιθύμητων γεννήσεων- Αξιώσεις των γονέων», », Επιστημονική εκδήλωση με θέμα «Ημερίδα για τον Προγεννητικό έλεγχο- Ιατρικές και νομικές θέσεις και προσεγγίσεις», Διοργάνωση Ιόνιο Πανεπιστήμιο και Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- 72) **15.5.2016.** Εισήγηση με θέμα «Προτάσεις για μια δικαιότερη και ορθολογική διαμόρφωση της αστικής ιατρικής ευθύνης», , 4^ο Επιστημονικό forum με θέμα «Θέματα αιχμής με διαχρονικά ερωτήματα: Ιατρική και Δικαιοσύνη ενώπιος ενωπίω» , Διοργάνωση Εταιρία μελέτης νέων φαρμάκων στην Ογκολογία, Ελληνικό Ίδρυμα μελέτης του καρκίνου, Ελληνική Αντικαρκινική Εταιρία, υπό την αιγίδα της Εισαγγελίας του ΑΠ, Αθήνα.
- 73) **26.5.2016.** Εισήγηση με θέμα «Το νέο σύμφωνο συμβίωσης. Γενικά χαρακτηριστικά και σημαντικότερες ρυθμίσεις», Επιστημονική εκδήλωση «Το νέο σύμφωνο συμβίωσης», Δικηγορικός Σύλλογος Πειραιά, Πειραιάς.
- 74) **4.6.2016.** Εισήγηση με θέμα «Νέες προκλήσεις για το δίκαιο της ιατρικά υποβοηθούμενης αναπαραγωγής: Το νέο σύμφωνο συμβίωσης και η σχεδιαζόμενη ρύθμιση για την αναγνώριση της ταυτότητας φύλου», Επιστημονική εκδήλωση με θέμα «Η Βιοηθική στον 21^ο αιώνα, Αφιέρωμα στο Θ. Παπαχρίστου», Διοργάνωση Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής, ΕΚΠΑ, Παν/μιο Κρήτης, Αθήνα.
- 75) **3.4.2017.** Εισήγηση με θέμα «Το Σχέδιο Νόμου της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής του Υπουργείου Δικαιοσύνης για την αναγνώριση της ταυτότητας φύλου», Όμιλος Μελέτης Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής, Θεσσαλονίκη.
- 76) **1.4.2017.** Εισήγηση στην Στρογγυλή τράπεζα με θέμα «Ο ρόλος των πολλών προς όφελος του ασθενούς», 6^η Πανελλήνια διημερίδα Παθολογικής Ανατομικής, Ελληνική Εταιρία Παθολογικής Ανατομικής, Αθήνα.

- 76) **30.9.2017**. Εισήγηση με θέμα Εμπλοκή περισσότερων προσώπων στην πρόκληση ζημίας: «κοινή πράξη» και διακοπή του αιτιώδους συνδέσμου», 12 πανελλήνιο συνέδριο Ένωσης Αστικολόγων, Ένωση Αστικολόγων και Δικηγορικός Σύλλογος Βόλου, Βόλος
- 77) **11.11.2017**. Εισήγηση με θέμα «Αποζημίωση λόγω στέρησης διατροφής και υπηρεσιών επί πρόκλησης θανάτου ή σωματικής βλάβης του ενός συζύγου», 5^ο Συνέδριο Εταιρίας Οικογενειακού Δικαίου, Εταιρία Οικογενειακού Δικαίου και Δικηγορικός Σύλλογος Καλαμάτας, Καλαμάτα.
- 78) **25.11.2017**. Εισήγηση σε Στρογγυλή τράπεζα με θέμα «Ελευθερία της έκφρασης και προσβολές της προσωπικότητας στο Διαδίκτυο», Συνέδριο Νομικής Σχολής ΑΠΘ «Δίκαιο και Διαδίκτυο», Νομική Σχολή ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη.
- 79) **16.9.2017**. Προεδρία Στρογγυλής τράπεζας στο Μετεκπαιδευτικό Σεμινάριο «Ψυχική υγεία κατά την κύηση και τη λοχεία», Ιατρική Σχολή ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη
- 80) **3.11.2017**. Συντονισμός εκδήλωσης «Ζητήματα Ιατρικής Ευθύνης», Ένωση Αστικολόγων και Εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος, Θεσσαλονίκη
- 81) **13.12.2017**. Εισήγηση με θέμα «Συγκριτική προσέγγιση του ΣχΝ και του νέου νόμου 4491/2017 για την αναγνώριση της ταυτότητας φύλου», Euroean Law Students Association, Θεσσαλονίκη.
- 82) **13.3.2018**. Εισήγηση με θέμα «Νομοθετικές και νομολογιακές εξελίξεις στην αστική ιατρική ευθύνη», Ημερίδα σπουδαστών 24^{ης} εκπαιδευτικής σειράς ΕΣΔΙ, Θεσσαλονίκη
- 83) **22.3.2018**. Προεδρία της 1^{ης} και της 2^{ης} συνεδρίασης του επιμορφωτικού σεμιναρίου δικαστικών λειτουργών «ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ» Εθνικής Σχολής Δικαστών, Θεσσαλονίκη.
- 84) **2.11.2018**. Εισήγηση με θέμα «Ανίχνευση γενετικών νοσημάτων σε δότες και γεννητικό υλικό» συνέδριο Τεχνολογία και Ιατρικώς Υποβοηθούμενη Αναπαραγωγή, Θεσσαλονίκη.
- 85) **24.2.2018**. Εισήγηση με θέμα «Ανταποκρίθηκε ο νομοθέτης στις προκλήσεις της IVF; 3^ο Συνέδριο Ελληνικής Εταιρίας Ιατρών Υποβοηθούμενης αναπαραγωγής , Αθήνα
- 86) **Αθήνα 10.1.2019**. Προεδρία συνεδρίασης, 2^ο Επιστημονικό Συμπόσιο Ελληνικής Εταιρίας Ιατρών Υποβοηθούμενης αναπαραγωγής με τίτλο «Νέοι Ορίζοντες στην εξωσωματική γονιμοποίηση», Αθήνα
- 87) **1.3.2019**. Συντονισμός συζήτησης στην επιστημονική εκδήλωση με ομιλητή τον Καθηγητή του Παν/μίου Μονάχου Anatol Dutta “Multiparentality- A new concept of Family Law?”, Θεσσαλονίκη

- 88) 13.3.2019.** Εισήγηση- Σύγχρονες εξελίξεις στην αστική ιατρική ευθύνη, Ημερίδα σπουδαστών 25^{ης} εκπαιδευτικής σειράς Εθνικής Σχολής Δικαστών, Θεσσαλονίκη.
- 89) 18.5.2019.** Εισήγηση με θέμα: «Βιοηθικά προβλήματα στην Ιατρικώς Υποβοηθούμενη Αναπαραγωγή. Η οπτική της Εθνικής Αρχής», Ιατρική Εταιρία Αθηνών, Αθήνα.
- 90) 14.6.2019.** Εισήγηση με θέμα «Διάθεση του γεννητικού υλικού», Συνέδριο υπό την αιγίδα του Προέδρου της Δημοκρατίας, Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής, Αθήνα
- 91) 16.11. 2019.** Σύνοψη πορισμάτων του 7^{ου} συνεδρίου της Εταιρίας Οικογενειακού Δικαίου με θέμα «Επίκαιρα ζητήματα γονικής μέριμνας», Κατερίνη.
- 92) 24.2.2020.** Εισήγηση με θέμα «Η αστική ιατρική ευθύνη υπό το πρίσμα των νεότερων νομοθετικών εξελίξεων», Ημερίδα σπουδαστών 26ης εκπαιδευτικής σειράς ΕΣΔΙ, Θεσσαλονίκη.
- 93) 22.2.2020.** Εισήγηση με θέμα «Αναγκαίες τροποποιήσεις του νομοθετικού πλαισίου της Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής», 4^ο συνέδριο Ελληνικής Εταιρίας Ιατρών Υποβοηθούμενης αναπαραγωγής και Ένωσης Κλινικών εμβρυολόγων, Αθήνα
- 94) 15.5.2020.** Εισήγηση με θέμα «Ιατρικά σφάλματα στην πανδημία. Άρνηση παροχής ιατρικών υπηρεσιών – (Συντρέχον) πταίσμα ασθενούς, Webinar Εργαστηρίου Μελέτης Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής ΑΠΘ (διαδικτυακά)
- 95) 12.9.2020:** Εισήγηση με θέμα «Η νομική διάσταση της παιδιατρικής πράξης» 53^η Ετήσια Θεραπευτική Ενημέρωση, Α΄ Παιδιατρική Κλινική Νοσοκομείου Παίδων Αγ. Σοφία, διαδικτυακά.
- 96) 18.12.2020:** Εισήγηση με θέμα «Γονική μέριμνα- Το δικαίωμα επικοινωνίας», επιστημονική εκδήλωση «Γονική μέριμνα μετά τη διάσταση και το διαζύγιο: Σκέψεις και προτάσεις» Ένωση Αστικολόγων, διαδικτυακά.
Εντός του 2020 προγραμματισμένες ομιλίες σε άλλες τρεις εθνικές επιστημονικές εκδηλώσεις και σε μια διεθνή μαιταιώθηκαν λόγω της πανδημίας.
- 97) 3.3.2021.** Εισήγηση με θέμα «Σύγχρονες εξελίξεις στην αστική ιατρική ευθύνη από την πλευρά του αστικού δικαίου», Ημερίδα σπουδαστών 27^{ης} εκπαιδευτικής σειράς Εθνικής Σχολής Δικαστών, διαδικτυακά
- 98) 7.3.2021.** Εισήγηση με θέμα «Η θέση της γυναίκας στο Οικογενειακό δίκαιο», Euroean Law Students Association, Θεσσαλονίκη, διαδικτυακά
- 99) 24.3.2021:** Εισήγηση στην εκδήλωση «Τροποποίηση του Οικογενειακού δικαίου. Εκσυγχρονισμός ή επικίνδυνος αναχρονισμός», Ομάδα δικηγόρων για νομικά θέματα «συνεπιμέλεια», διαδικτυακά

100) 2.4.2021: Εισήγηση με θέμα «Η αστική ευθύνη στην παροχή ιατρικών υπηρεσιών και στο φάρμακο. Η περίπτωση του εμβολιασμού», Συνέδριο Δίκαιο και Υγεία, Νομική Βιβλιοθήκη 1-2.4.2021 διαδικτυακά

101) 7.4.2021: Εισήγηση στην ανοιχτή συζήτηση με θέμα “Το παιδί στο επίκεντρο: οι αλλαγές στο Οικογενειακό Δίκαιο”, Κίνημα Αλλαγής, διαδικτυακά

102) 24.4.2021: Εισήγηση στη διαδικτυακή εκδήλωση « Πολιτική ορθότητα και Χιούμορ», Ρητορικός Όμιλος Φοιτητών Νομικής ΑΠΘ.

Διεθνείς επιστημονικές εκδηλώσεις

1) 21.10.2004. Εισαγωγική ομιλία και διεύθυνση συζήτησης στο Atelier αρ. 1 με θέμα «L’ évolution de la structure familiale», Στρασβούργο- Γαλλία, Διεθνές συνέδριο στο πλαίσιο του εορτασμού των 200 χρόνων ισχύος του γαλλικού Αστικού Κώδικα», με τίτλο “Le code civil et l’ Europe: Influences et modernité”. Διοργάνωση: Συμβούλιο της Ευρώπης, Γαλλικό Ακυρωτικό Δικαστήριο (Cour de cassation), γαλλικό Υπουργείο Δικαιοσύνης και γαλλική Εθνική Σχολή Δικαστών.

2) 19.10.2006. Εισήγηση με θέμα “Current situation of adoptions in Greece”, Μόσχα, Διεθνές Σεμινάριο με θέμα “Legal framework for adoption: putting children’s interest first”. Διοργάνωση: Συμβούλιο της Ευρώπης (Διεύθυνση Νομικών Υποθέσεων) και Νομική Υπηρεσία της ρωσικής Βουλής (Δούμας)

3) 24.6.2005. Συντονίστρια στη διεθνή επιστημονική ημερίδα με θέμα «Εκούσιες και αναγκαστικές πωλήσεις ακινήτων βαρνομένων με εμπράγματα ασφάλεια», Θεσσαλονίκη. Διοργάνωση: Συμβολαιογραφικός σύλλογος του Εφετείου Θεσσαλονίκης, Τμήμα Νομικής ΑΠΘ και Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Συμβολαιογραφικών Μελετών και Ερευνών IRENE

4) 12.12.2014. Εισήγηση με θέμα «Ιατρικά υποβοηθούμενη αναπαραγωγή στο γάμο και στο σύμφωνο συμβίωσης προσώπων του ίδιου φύλου σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο», Διεθνές συνέδριο «Η υποβοηθούμενη αναπαραγωγή στην Ευρώπη. Κοινωνικά, ηθικά και νομικά ζητήματα» 11-13.12.2014 Θεσσαλονίκη

5) 25.4.2015. Εισήγηση με θέμα «“Νομοθετικά και δικαιοπολιτικά ζητήματα σχετικά με τη διάθεση και χρήση του κρυοσυντηρημένου γεννητικού υλικού» και προεδρία συνεδρίασης, Διεθνές συνέδριο "Ιατρικά Υποβοηθούμενη Αναπαραγωγή: Προς μια ενιαία ευρωπαϊκή πολιτική;» 24-25.4.2015 Θεσσαλονίκη

6) 10.10.2016. Εισήγηση με θέμα « Responsabilité pour violation des droits fondamentaux dans les rapports privés», Ελληνογαλλικές Νομικές Ημερίδες. Διοργάνωση Νομική Σχολή ΑΠΘ, Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Société de Législation Comparée, 10-11.10.2016, Θεσσαλονίκη.

7) **4-6.5.2017.** Προεδρία συνεδρίασης στο διεθνές συνέδριο «Ιατρική- Δίκαιο και Διαδίκτυο, Διοργάνωση Εργαστήριο Ιατρικού Δικαίου ΑΠΘ, Ιατρικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης, ΔΣΘ, Θεσσαλονίκη.

8) **9.12.2017.** Προεδρία στο διεθνές συνέδριο «1997-2017. 20 years after Oviedo Convention on Human Rights and Biomedicine. What are the achieved gains and its potential?» Θεσσαλονίκη, 8-9.12.2017, Διοργάνωση Νομική Σχολή και Εργαστήριο Ιατρικού Δικαίου ΑΠΘ.

Z. ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ- ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ (σύνολο δημοσιεύσεων: 100)

Μονογραφίες

1) **Η ελαττωματική υιοθεσία. Διδακτορική διατριβή, εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1993, σελίδες XIX+ 360**

2) **Υιοθεσία. Προϋποθέσεις, διαδικασία, προσβολή. Συμβολή στη μελέτη του δικαίου της υιοθεσίας μετά το ν. 2447/1996, εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1998, σελίδες 328**

3) **Αστική ιατρική ευθύνη. Γενική εισαγωγή, δογματική και δικαιοπολιτική θεώρηση, θεμελιώδεις έννοιες. Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2003, σελίδες XXVI+ 496**

4) **Ανθρώπινη Αναπαραγωγή και Αστική Ιατρική Ευθύνη (•Ο Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας [ν. 3418/2005] •Ευθύνη πριν από την έναρξη της κύησης •Ιατρικά Υποβοηθούμενη Αναπαραγωγή). Σειρά: Δημοσιεύματα Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής (Διεύθυνση Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου), αριθ. 4, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007, σελίδες XX+ 364**

5) **Υιοθεσία. Ο ν. 2447/1996, οι τροποποιήσεις και η εφαρμογή του, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2010, σελίδες 462**

6) **Φυσικό πρόσωπο και προσωπικότητα στον Αστικό Κώδικα, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2012, σελίδες XX+500**

7) **Παραδόσεις Αστικής Ιατρικής Ευθύνης, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2018, σελίδες 256**

Συμμετοχή σε συλλογικά έργα

1) Το οικογενειακό δίκαιο στην πράξη, Ασκήσεις και λύσεις (σε συνεργασία με την Καθηγήτρια Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη και την επίκ. Καθηγήτρια Α. Κοτζάμπαση), 5^η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, υπό έκδοση 2018

- 2) Άρθρα 1456-1466 ΑΚ, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλου – Αστικός Κώδικας, Τόμος VII, Οικογενειακό δίκαιο (άρθρα 1346-1504), Εκδόσεις Δίκαιο και Οικονομία, 2^η έκδοση, 2007 (σελίδες 711-746)
- 3) Σχολιασμός του άρθρου 8 ν. 2251/1994, στο συλλογικό έργο Ε. Αλεξανδρίδου και συνεργατών «Δίκαιο προστασίας καταναλωτή, ελληνικό-κοινοτικό. Κατ'άρθρο ερμηνεία του ν. 2251/1994 και άλλων σχετικών νομοθετημάτων, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2018.
- 4) Σχολιασμός των άρθρων 34-60 του Αστικού Κώδικα στο συλλογικό έργο Απόστολου Γεωργιάδη και συνεργατών, Σύντομη Ερμηνεία Αστικού Κώδικα [ΣΕΑΚ], τ. I, άρθρα 1-946, Εκδόσεις Δίκαιο και Οικονομία, 2010 (σελίδες 96-156), υπό επικαιροποίηση
- 5) Σχολιασμός των άρθρων 1655-1665 του Αστικού Κώδικα στο συλλογικό έργο Απόστολου Γεωργιάδη και συνεργατών, Σύντομη Ερμηνεία Αστικού Κώδικα [ΣΕΑΚ], τ. II, άρθρα 947-2035, Εκδόσεις Δίκαιο και Οικονομία
- 6) Σχολιασμός των άρθρων 40-56 του Αστικού Κώδικα στο συλλογικό έργο Απόστολου Γεωργιάδη/ Μιχάλη Σταθόπουλου και συνεργατών, Ερμηνεία Αστικού Κώδικα, τ. I, 2^η έκδοση (2016), Εκδόσεις Δίκαιο και Οικονομία

Αυτοτελείς μελέτες

Αυτοτελής έκδοση: «Οι υποθέσεις γονικής μέριμνας στο νέο Κανονισμό (ΕΚ) 2201/2003 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας», Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2004, σελίδες 92+ παραρτήματα.

Δημοσιεύσεις σε περιοδικά, πρακτικά συνεδρίων, τιμητικούς τόμους κ.λπ.

- 1) «Ανταγωγή ή αντίθετη αγωγή του εναγομένου σε δίκη διαζυγίου» Αρμ 1993, σελ. 793-798= Επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου 1993, σελ. 6311-6318
- 2) «Διορισμός ειδικού επιτρόπου σύμφωνα με το άρθρο 1517 ΑΚ, επί αγωγής προσβολής της πατρότητας που ασκείται από τον ένα γονέα (Με αφορμή την απόφαση του ΜΠρΆρτας 25/1993)», Αρμ 1994, σελ. 381-388
- 3) «Το πρόβλημα του αιτιώδους συνδέσμου στην ιατρική ευθύνη», Ελληνική Δικαιοσύνη 1994, σελ. 1226-1239
- 4) «Κατάθεση σε κοινό λογαριασμό και προστασία του νόμιμου μεριδούχου», Αρμ 1997, σελ. 593-601
- 5) «Η αστική ιατρική ευθύνη μετά το ν. 2251/1994», Κριτική Επιθεώρηση 1996/2, σελ. 179-204
- 6) «Η τροποποιητική καταγγελία της σύμβασης εργασίας», Αρμ 1991, σελ. 213-226

- 7) «Η ρύθμιση του Σχεδίου Νόμου της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής του Υπουργείου Δικαιοσύνης για την ελαττωματική υιοθεσία (νέα άρθρα 1569-1570 ΑΚ, 800 §§ 3,4 ΚΠολΔ)», τεύχος 27 της Εταιρίας Νομικών Βορείου Ελλάδος («Η μεταρρύθμιση του δικαίου της υιοθεσίας», 1996), σελ. 95-104
- 8) «Η ειδική βάση διεθνούς δικαιοδοσίας της τοποθεσίας του υποκαταστήματος (άρθρο 5 αρ. 5 της Σύμβασης των Βρυξελλών)», δημοσιευμένη στον τόμο «Η Σύμβαση των Βρυξελλών για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων- Δέκα χρόνια εφαρμογής της στην Ελλάδα» (Liber amicorum Κων. Κεραμέως), εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2000, σελ. 71-107
- 9) «Favor adoptionis και favor adoptantis: οι νομοθετικές παρεμβάσεις στο θέμα της ανώτατης διαφοράς ηλικίας μεταξύ θετού γονέα και θετού παιδιού στην υιοθεσία ανηλίκων», Κριτική Επιθεώρηση, 1999/2, σελ. 89-118
- 10) «Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε υποθέσεις γονικής μέριμνας σύμφωνα με τον Κανονισμό 1347/2000», Αρμ 2001, σελ. 1659-1669
- 11) «Η πληροφόρηση του παιδιού που γεννήθηκε με ετερόλογη τεχνητή γονιμοποίηση για την καταγωγή του», τεύχος 48 της Εταιρίας Νομικών Βορείου Ελλάδος («Τεχνητή γονιμοποίηση και γενετική τεχνολογία: η ηθικονομική διάσταση», επιμέλεια Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Θεσσαλονίκη 2003), σελ. 131-139
- 12) «Η νομοθετική ρύθμιση της διακίνησης και της τοποθέτησης παιδιών στην περίπτωση της υιοθεσίας», στο συλλογικό έργο «Αλλάζοντας χέρια- Διεπιστημονική προσέγγιση της διακίνησης και της τοποθέτησης των παιδιών» (επιμέλεια Γ. Αμπατζόγλου), εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2002, σελ. 151-170
- 13) «Η αστική ευθύνη του οδοντιάτρου στο ελληνικό δίκαιο», σε συνεργασία με τον επίκ. Καθηγητή της Οδοντιατρικής Σχολής του Α.Π.Θ. Ανδρ. Χατζηκυριάκο, περιοδικό «ΣΤΟΜΑΤΟΛΟΓΙΑ» 1998, 55(3): σελ. 108-115
- 14) «Η ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες στο ελληνικό δίκαιο (άρθρ. 8 ν. 2251/1994)», Digesta 2003 τεύχος γ (Ιούλιος- Σεπτέμβριος), σελ. 245-255
- 15) «Θέματα αστικής ιατρικής ευθύνης σε περίπτωση γέννησης ατόμου με σοβαρή ασθένεια ή αναπηρία (“wrongful life”）」, Γενέθλιον Απόστολου Γεωργιάδη, τόμος Ι, σελ. 913-929=Digesta 2004, σελ. 471-483
- 16) «Γενική εισαγωγή στον Κανονισμό (ΕΚ) 2201/2003. Το πεδίο εφαρμογής του ιδίως στις υποθέσεις γονικής μέριμνας» σε «Αστικό, Εργατικό και Δικονομικό Διεθνές Δίκαιο- Πρόσφατες εξελίξεις στον ευρωπαϊκό χώρο» (Πρακτικά Ημερίδας 15 Μαρτίου 2004 και 7 Ιουνίου 2004), επιμέλεια Π. Νάσκου-Περράκη, 2005, σελ. 63-81

- 17) «Le Code Civil, la Convention européenne des Droits de l' Homme et les autres instruments internationaux. 1. L'évolution de la structure familiale», σε «Le Code Civil et l' Europe: Influences et modernité», πρακτικά διεθνούς συνεδρίου, έκδοση Συμβουλίου της Ευρώπης, 2005, σελ. 59-61
- 18) «Η συναίνεση του ενημερωμένου ασθενούς, σύμφωνα με το νέο Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας (ν. 3418/2005)», Δημοσιεύματα Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής 1 [Ο νέος Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας (ν. 3418/2005): Βασικές ρυθμίσεις (νομική, ιατρική και κοινωνιολογική προσέγγιση)], 2006, σελ. 13-38
- 19) «Το διαχρονικό δίκαιο του ν. 2447/1996 για την υιοθεσία, οι τροποποιήσεις και η νομολογιακή του εφαρμογή», στο τεύχος 57 της Εταιρίας Νομικών Βορείου Ελλάδος [Δέκα χρόνια εφαρμογής του νέου δικαίου της υιοθεσίας (ν. 2447/1996), επιμέλεια Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Θεσσαλονίκη, 2006], σελ. 21-41= Αρμ 2006, σελ. 1173-1182
- 20) “Legal framework for adoption: putting children’s interest first.-Current situation of adoptions in Greece”, εισήγηση αναρτημένη στο διαδικτυακό τόπο του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2007 (www.coe.int)
- 21) «Η αστική ευθύνη του ψυχιάτρου», στον τόμο «Ψυχιατρική και δίκαιο. Ι. Γενικό πλαίσιο και προβληματισμοί» (επιμέλεια Κ. Σολδάτος, Ι. Καράκωστας, Α. Κουτσοράδης, Μ. Μαλλιώρα), 2007, σελ. 183-196
- 22) «Το τεκμήριο πατρότητας του συζύγου στην περίπτωση της μεταθανάτιας (post mortem) τεχνητής γονιμοποίησης», Τιμητικός Τόμος Ι. Μανωλεδάκη ΙΙΙ (2007), σελ. 965-978
- 23) «Είσπραξη τραπεζικής κατάθεσης από μη δικαιούχο, με συμμετοχή και άλλων προσώπων. Προβληματισμοί αστικής ευθύνης (με αφορμή την ΕφΘεσ 2807/2009)», Αρμ 2011, σελ. 3-17
- 24) «Ζητήματα από την αστική ευθύνη του ιδιωτικού θεραπευτηρίου» Αναμνηστικός Τόμος Στυλιανού Κουσούλη (2012), σελ. 681-698
- 25) Η σημασία της προσωπικής κατάστασης του (υποψήφιου) θετού γονέα στην υιοθεσία, ΧρΙΔ 2010, σελ. 81-86
- 26) «Η νέα Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την υιοθεσία παιδιών», Τιμητικός τόμος Μιχάλη Σταθόπουλου ΙΙ (2010), σελ. 3078-3101
- 27) «Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και η μυστικότητα της υιοθεσίας», Πειραιϊκή Νομολογία 2011, σελ. 25-30
- 28) «Παρατηρήσεις σχετικά με τις ρυθμίσεις για το επώνυμο και την υιοθεσία», ΕφΑΔ 2009, 47-49
- 29) «Σκέψεις αναφορικά με την ιατρική έρευνα στο ανθρώπινο γεννητικό υλικό», ΕφΑΔ 2010, σελ. 875-879= Δημοσιεύματα Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής τ. 11 (2010), σελ. 51-62

- 30) «Η συναίνεση του ασθενούς σύμφωνα με το νέο κώδικα ιατρικής δεοντολογίας», Τιμητικός Τόμος Κ. Κεραμέως ΙΙ (2011), σελ. 1579-1594
- 31) «Η “οικογενειακή ζωή” ως έκφραση της προσωπικότητας κατ’ άρθρο 57 ΑΚ», στο συλλογικό έργο «Το Οικογενειακό δίκαιο στον 21^ο αιώνα. Από τις συγκυριακές στις δομικές αλλαγές (επιμέλεια Θ. Παπαχρίστου- Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη), 2012, σελ. 17-32
- 32) «Ζητήματα από τη διάθεση του γεννητικού υλικού», Δημοσιεύματα Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής 15 (Ιατρική Υποβοήθηση στην Ανθρώπινη Αναπαραγωγή, 10 χρόνια εφαρμογής του ν. 3089/2002), 2013, σελ. 155-178.
- 33) «Κρυοσυντήρηση σπέρματος και ορχικού ιστού, η νομική διάσταση, Περιοδικό ΑΝΗΡ 2013, σελ. 40-53.
- 34) "Σύγχρονες νομολογιακές εξελίξεις για την ιατρική ευθύνη", Ιατρική Ευθύνη και Βιοηθική, 2014, σελ. 19-28.
- 35) «Η σχέση του δικαιώματος στην προσωπικότητα με τις ελευθερίες της τέχνης και της επιστήμης», ΕλλΔνη 2013, σελ. 1271-1285= Τιμητικός Τόμος Φίλ. Δωρή ΙΙ (2015), σ. 1683- 1706).
- 36) «Η συναίνεση του ενημερωμένου ασθενούς και η αστική ευθύνη του γιατρού», Ιατρική ευθύνη από αμέλεια, Επιμορφωτικό Σεμινάριο Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργών, 2013, σελ. 17-35
- 37) «Ενώσεις προσώπων του ίδιου φύλου: η διαχρονική αντιμετώπισή τους από την ελληνική έννομη τάξη, μια νομοθετική πρόταση και οι προεκτάσεις της», σε «Σύμφωνο συμβίωσης ομόφυλων ζευγαριών», Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2015= Τιμητικός Τόμος Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη (2016), σελ. 499-514
- 38) «Ευρωπαϊκοί Κανονισμοί για το Ευρωπαϊκό δίκαιο- πεδίο εφαρμογής και βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας», σε «Δικονομικά Ζητήματα στο Οικογενειακό Δίκαιο» (πρακτικά του 1^{ου} Πανελληνίου συνέδριου Οικογενειακού δικαίου), 2014, 111-126.
- 39) «Το πρόσωπο και το πράγμα στο Αστικό δίκαιο», υπό δημοσίευση στον τόμο Πρακτικών του Συνεδρίου Ιατρική Ευθύνη και Βιοηθική ΙΙΙ (Το ανθρώπινο πρόσωπο, 2015)= ΧρΙΔ 2015
- 40) «Ιατρικά υποβοηθούμενη αναπαραγωγή στο γάμο και στο σύμφωνο συμβίωσης προσώπων του ίδιου φύλου σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο», τόμος Πρακτικών του Διεθνούς Συνεδρίου «Η υποβοηθούμενη αναπαραγωγή στην Ευρώπη. Κοινωνικά, ηθικά και νομικά ζητήματα» (2015), Δημοσιεύματα Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής αρ.20 Ι, σ. 315-325.
- 41) “Medically assisted reproduction in same-sex unions under Greek law”, International Conference “Assisted reproduction in Europe: Social, ethical and legal issues, Publications of Medical law and Bioethics Vol. 20ΙΙ (2015), p. 315-325.

- 41) “Νομοθετικά και δικαιοπολιτικά ζητήματα σχετικά με τη διάθεση και χρήση του κρυοσυντηρημένου γεννητικού υλικού», τόμος Πρακτικών του Διεθνούς Συνεδρίου «Ιατρικά Υποβοηθούμενη Αναπαραγωγή: Προς μια ενιαία ευρωπαϊκή πολιτική;», Δημοσιεύματα Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής αρ. 21 I (2015), σ. 275-288.
- 42) «Διαθήκες και πληρεξούσιοι σε θέματα υγείας. Το ρυθμιστικό έλλειμμα του ελληνικού δικαίου», Δημοσιεύματα Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής αρ. 22 (Επιλογές του ασθενούς και ιατρικές αποφάσεις στο τέλος της ζωής- Διαθήκες ζωής και πληρεξούσιοι υγείας), 2016, σ. 13-34= Τιμ. Τόμος I. Καράκωστα, 2017.
- 43) «Το πρόσωπο και το πράγμα στο αστικό δίκαιο», Βιοηθικοί Προβληματισμοί II (2016), επιμέλεια Μ. Μπόττη/ Φ. Κουτνατζή σ. 199-219= ΧρΙΔ 2015, σ. 561-565
- 44) «Προτάσεις για μια δικαιότερη και ορθολογική διαμόρφωση της αστικής ιατρικής ευθύνης», υπό δημοσίευση στα Πρακτικά του 4^{ου} Επιστημονικού forum με θέμα «Θέματα αιχμής με διαχρονικά ερωτήματα: Ιατρική και Δικαιοσύνη ενώπιος ενωπίω»
- 45) «Νέες προκλήσεις για το δίκαιο της ιατρικά υποβοηθούμενης αναπαραγωγής: Το νέο σύμφωνο συμβίωσης και η σχεδιαζόμενη ρύθμιση για την αναγνώριση της ταυτότητας φύλου», Τιμ. Τόμος Θ. Παπαχρίστου (2019) τ. II,σελ. 1983-1994
- 46) «Responsabilité pour violation des droits fondamentaux dans les rapports privés», Πρακτικά των Η Ελληνογαλλικών Νομικών Ημερίδων, Société de Législation Comparée, Collection Colloques, Vol. 37 (2019), σελ. 43-56.
- 47) «Αστική ιατρική ευθύνη: Σύγχρονα προβλήματα και προτάσεις αντιμετώπισης», ΧρΙΔ 2017, 481-488 =Τιμητικός Τόμος Ν.Νίκα (2018), 445-461.
- 48) «Το Σχέδιο Νόμου της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής του Υπουργείου Δικαιοσύνης για την αναγνώριση της ταυτότητας φύλου», Τιμητικός Τόμος ENOBE (2017), 471-485= ENOBE 27, 59-81.
- 49) «Εμπλοκή περισσότερων προσώπων στην πρόκληση ζημίας: κοινή πράξη περισσότερων και διακοπή του αιτιώδους συνδέσμου», Πρακτικά του 12ου πανελλήνιου συνεδρίου της Ένωσης Αστικολόγων «Αποζημίωση στη σύμβαση και στην αδικοπραξία» (2018), σελ. 161-165.
- 50) «Αποζημίωση λόγω στέρησης διατροφής και υπηρεσιών επί πρόκλησης θανάτου ή σωματικής βλάβης του ενός συζύγου», Πρακτικά του 5^{ου} Συνεδρίου της Εταιρίας Οικογενειακού Δικαίου (2018)= Διοικητική Δίκη 2019, σελ. 1-11.
- 51) Η έννοια της «κοινής πράξης» περισσότερων, ΕφΑΔΠολΔ 2018, 481-488= Τιμητικός Τόμος Π. Λαδά (2019), σελ. 719-732.

- 52) «Κοινή πράξη» περισσοτέρων (ΑΚ 926 § 1 περ. α) και διακοπή του αιτιώδους συνδέσμου», ΕλλΔνη 2019, 658-669.
- 53) «Ανίχνευση γενετικών νοσημάτων σε δότες και γεννητικό υλικό», πρακτικά του συνεδρίου «Τεχνολογία και Ιατρικώς Υποβοηθούμενη Αναπαραγωγή», Εργαστήριο Μελέτης Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής ΑΠΘ (2), (2019), σελ. 25 -40 και αναρτημένο στην ιστοσελίδα της Εθνικής Αρχής Ιατρικώς Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής (eayia.gov.gr),
- 54) Σύνοψη πορισμάτων του 7^{ου} συνεδρίου της Εταιρίας Οικογενειακού Δικαίου με θέμα «Επίκαιρα ζητήματα γονικής μέριμνας», υπό δημοσίευση.
- 55) «Πρώτες σκέψεις για την ιατρική ευθύνη στην πανδημία. Ιατρικά σφάλματα- Άρνηση παροχής ιατρικών υπηρεσιών- (Συντρέχον) πταίσμα ασθενούς», ΧρΙΔ 2020, 652
- 56) «Οι προτεινόμενες τροποποιήσεις στο Οικογενειακό Δίκαιο. Γενικές επισημάνσεις για τη γονική μέριμνα. Ζητήματα επικοινωνίας», ΕφΑΔΠολΔ 2020 1213

Γνωμοδοτήσεις

- 1) «Εκτελεστής διαθήκης. Διαχείριση της κληρονομικής μερίδας δικαιοπρακτικά ανίκανου κληρονόμου, στην οποία περιλαμβάνονται και εταιρικά μερίδια Ε.Π.Ε. Περισσότεροι εκτελεστές-Τρόπος ενέργειας και συμμετοχής τους στις συνελεύσεις των εταίρων. Προσωποπαγής χαρακτήρας δικαιώματος δικαστικού συμπαραστάτη-Συνέπειες», σε συνεργασία με την αναπλ. Καθηγήτρια Γ. Καρύμπαλη-Τσίπτσιου, Ελληνική Δικαιοσύνη 2001, σελ. 36-47
- 2) «Αποδεικτικές απαγορεύσεις και υιοθεσία», σε συνεργασία με τον αναπλ. Καθηγητή Ποινικού δικαίου του Δ.Π.Θ. Στέφ. Παύλου και το Λέκτορα Ποινικού δικαίου του Δ.Π.Θ. Γ. Δημήτρη, Ποινική Δικαιοσύνη 2002, σελ. 915-925
- 3) «Αστική ευθύνη ιδιωτικής κλινικής», ΧρΙΔ 2010, σελ. 786-793
- 4) «Ζητήματα από την ιατρικά υποβοηθούμενη αναπαραγωγή», ΕφΑΔ 2011, 1010-1015
- 5) «Αποζημίωση λόγω αδικπραξίας για απόκτηση μερίδων Συνεταιριστικής Τράπεζας - Υπολογισμός ζημίας - Αίτημα πλήρους αποζημίωσης με προσφορά των συνεταιριστικών μερίδων από τον ζημιωθέντα συνεταιίρο στην Τράπεζα» (γνωμ.), ΔΕΕ 2020 1101, μαζί με την Αναπλ. Καθηγήτρια Εμπορικού Δικαίου Εφη Τζίβα
- 6) «Γάμος ατόμων του ίδιου φύλου στο εξωτερικό. Ίδρυση συγγένειας των συζύγων με παιδί που γεννήθηκε μέσω παρένθετης μητρότητας σύμφωνα με

αλλοδαπό δίκαιο. Μη αντίθεση της αναγνώρισης της σχετικής δικαστικής απόφασης στην ελληνική δημόσια τάξη», (γνωμ.). ΕφΑΔΠολΔ 2021, 245

Άλλες δημοσιεύσεις

Παρατηρήσεις στη νομολογία

- 1) Στην ΑΠ 598/1995, Αρμ 1996, σελ. 168-174
- 2) Στην ΕφΘεσ 1409/1989, ΕλλΔνη 1990, σελ. 1283-1287
- 3) Στην ΕφΠειρ 1059/1995, Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου Α/1996, σελ. 130-141
- 4) Στις ΕφΘεσ 4096/1995 και ΜΠρΘεσ 526/1996, Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου Δ/1996, σελ. 886-899
- 5) Στην ΕφΘρ 356/1995, ΕλλΔνη 1996, σελ. 1370-1377
- 6) Στην ΠΠρΘεσ 32077/1996, Αρμ 1998, σελ. 213-216
- 7) Στην ΠΠρΘεσ 19997/2001, Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου 2001, σελ. 428-431
- 8) Στην ΑΠ 701/2003, ΧρΙΔ 2003, σελ. 993-997
- 9) Στην ΑΠ 1227/2007, ΧρΙΔ 2009, σελ. 332 (σελ. 336-339)
- 10) Στην ΠΠρΑθ 1313/2006, ΕφΑΔ 2008, σελ. 198 (σελ. 200-203)
- 11) Στην ΕφΛαρ 544/2007, Ιατρικό Δίκαιο και Βιοηθική 4 (2010)
- 12) Στην ΠΠρΛαρ 198/2012, ΕφΑΔ 2012, 732
- 13) Στην ΑΠ 1632/2014 ΕΠολΔ 2015, 175

Άλλα

- 1) Επισκόπηση νομολογίας για την υιοθεσία, περιοδικό ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ, Αύγουστος 2005, σελ. 40
- 2) «Η ιατρική ευθύνη στην πράξη. Νομολογιακές τάσεις της τελευταίας δεκαετίας», Εκδόσεις Νομική βιβλιοθήκη, 2010: επιμέλεια, μαζί με τους Κ. Γώγο/ Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι/ Λ. Παπαδοπούλου
- 3) Βιβλιοπαρουσίαση (Ι. Καράκωστα, Ιατρική ευθύνη. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα και νομική διάσταση κανόνων ιατρικής δεοντολογίας), ΕφΑΔ 2009, σελ. 255-256
- 4) Βιβλιοπαρουσίαση του συλλογικού έργου «Ερμηνεία Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας, ΕφΑΔ 2013 282-288
- 5) Μέλος της επιστημονικής επιτροπής για την έκδοση του Τιμητικού Τόμου Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη
- 6) Σύνταξη του λήμματος «Ιατρική ευθύνη» στο υπό έκδοση «Λεξικό Νομικής Ορολογίας» (εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη)
- 7) Πρόλογος στο βιβλίο Θ. Τροκάνα, Το Κυπριακό Δίκαιο της Ιατρικώς Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής (2017)
- 8) Πρόλογος στο βιβλίο του Γ.Αλ. Γεωργιάδη «Αναδοχή ανηλίκου» (2019)

- 9) Πρόλογος στη διδακτορική διατριβή της Α. Κωστοπούλου «ΕΔΔΑ και ίδρυση της συγγένειας» (2021)
- 10) «Γονική μέριμνα μετά το χωρισμό των γονέων: κάποιες επισημάνεις, ιστοσελίδα SYNTAGMAWATCH.GR, 17.12.2020
- 11) «Το ΣχΝ του ΥΔικ για τη μεταρρύθμιση των σχέσεων γονέων και παιδιών-Βρείτε τα λάθη», ιστοσελίδα SYNTAGMAWATCH.GR, 19-3-2021
- 12) «Συνεπιμέλεια: Βρείτε τα λάθη» άρθρο εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 22.3.2021
- 13) Μέλος της επιστημονικής επιτροπής για την έκδοση του Τιμητικού Τόμου Γ.Καρύμπαλη-Τσίπτσιου

Η. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΤΟ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ

• Στη διδακτορική μου διατριβή «Η ελαττωματική υιοθεσία» (1993): *Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Οικογενειακό δίκαιο τ. ΙΙ (3^η έκδοση, 2003), σ. 394, 395, 405. Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Οικογενειακό δίκαιο τ. ΙΙ (4^η έκδοση, 2008), σ. 424 επ., 434, Μ. Σταθόπουλος, Ανατροπή της υιοθεσίας, ΚριτΕ 1997/2, σ. 203 επ., σημ. 1, 15. Θ. Παπαχρίστου, Εγχειρίδιο Οικογενειακού Δικαίου (3^η έκδοση, 2005), σ. 221, 230. Θ. Παπαχρίστου (επιμ.), Η υιοθεσία ενηλίκων (1994), σ. 9, 102, 143. Γ. Καρύμπαλη-Τσίπτσιου, Η ακυρότητα λόγω εικονικότητας (2^η έκδοση, 2004), § 7 σημ. 77, 78, 79, 80. Ι. Σπυριδάκης, Η υιοθεσία ανηλίκων (1997), σ. 2, 14, 15, 24, 29, 51, 57, 58, 86, 87, 92, 93, 101. Ν. Ψούνη, Το νέο δίκαιο της συγγένειας και της προστασίας των ανικάνων προσώπων (με αφετηρία τον ν. 2447/1996)- Οι επιπτώσεις στις κληρονομικές σχέσεις (2000), σ. 281. Ι. Δασκαρόλης, Παραδόσεις Οικογενειακού, Δικαίου ΙΙ (2001), σ. 191, 192, 193, 195, 196, 197, 198, 201, 202, 203, 205, 208, 211, 212, 213, 214, 215, 216. Βαθρακοκοίλης, ΧρΙΔ 2005 283. Δ. Παπαδοπούλου-Κλαμαρή, Η συγγένεια (2010), σ. 229, 231. Π. Νικολόπουλος, Τιμητικός Τόμος Μ. Σταθόπουλου ΙΙ (2010), σ. 1864. Φ. Ευαγγελίδου-Τσικριά, Μορφές ανισχύρου της υιοθεσίας και τρόποι προσβολής της (2001), [σε πολλά σημεία], σ. 64, 108, 110, 128, 141, 142, 149, 154, 157, 168, 206, 208 επ., 228, , 231, 240, 245, 268, 277, 289 επ., 310 επ., 325, 333, 343, 346, 348, 357, 367, 376 επ., 407 επ. Κούσουλα, Η προστασία της εμπιστοσύνης σε αποφάσεις της εκούσιας δικαιοδοσίας (2009), σημ. 120.*

• Στο βιβλίο «Υιοθεσία. Προϋποθέσεις, διαδικασία, προσβολή. Συμβολή στη μελέτη του δικαίου της υιοθεσίας μετά το ν. 2447/1996» (1998):

Νομολογία που ακολουθεί απόψεις που υποστηρίζονται στο βιβλίο: ΑΠ 515/2014 ΕλλΔνη 2014, 1676. ΑΠ 2083/2014 ΕλλΔνη 2015 754.

ΠΠρΑθ 912/2005, ΝοΒ 2006, 1029. ΠΠρΑθ 273/2006, ΧρΙΔ 2007, 891. ΠΠρΑθ 159/2005, ΝοΒ 2006, 99. ΠΠΑθ 331/2006, ΧρΙΔ 2008, 416. ΠΠρΑθ 529/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ. ΠΠρΑθ 912/2005, ΝοΒ 2006 1029. ΠΠρΑθ 222/2004, Αρμ 2005, 31. ΣυμβΠλημμ Ξάνθης 26/2002, ΠοινΔνη 2002 896. ΠΠρΘεσ 13230/2010, Αρμ 2011, 39. ΠΠρΘεσ 541/2012 ΕλλΔνη 2014 199. ΠΠρΘεσ 5093/2013 ΕλλΔνη 2014 199. ΜΠρΑθ 3308/2014 ΕφΑΔ 2014, 890. ΜΠρΘεσ 758/2016 ΕλλΔνη 2016, 1140.

Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Τεχνητή γονιμοποίηση και Οικογενειακό Δίκαιο (2^η έκδοση, 2005), σ. 110. Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Οικογενειακό δίκαιο τ. ΙΙ (3^η έκδοση, 2003), σ. 347, 348, 380, 381, 394, 395, 396, 400, 401, 402, 404, 433, 438. Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Οικογενειακό δίκαιο τ. ΙΙ (4^η έκδοση, 2008), σ. 95, 380, 411, 424 επ., 430 επ., 462, 466, . Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Οικογενειακό δίκαιο τ. ΙΙ (5^η έκδοση, 2012), 391 επ. (σε πολλά σημεία). Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Ουσιαστικές προϋποθέσεις τέλεσης της υιοθεσίας ανηλίκων, ΕΝΟΒΕ τ. 57 (2006), σ. 3 επ., σημ. 5, 32, 37. Θ. Παπαχρίστου, Εγχειρίδιο Οικογενειακού Δικαίου (3^η έκδοση, 2005), σ. 232, 233, 241. Θ. Παπαχρίστου, Οικογενειακό δίκαιο (2014), 231 επ. (σε πολλά σημεία). Θ. Παπαχρίστου, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, Εισαγ. άρθρ. 1542-1588, σημ.9. Άρθρα 1543-1545, σημ. 1, 8. Άρθρο 1547 σημ. 3, 10. Άρθρα 1550-1553 σημ. 19, 22. Άρθρο 1554 σημ. 1, 2, 10. Άρθρο 1557 σημ. 2. Άρθρο 1558 σημ. 2, 6. Άρθρο 1559 σημ. 1. Άρθρο 1559 σημ. 5, 6. Άρθρα 1569- 1570 σημ. 1, 9, 10, 12, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 25, 27, 28. Άρθρα 1571-1575 σημ. 9. Γ. Καρύμπαλη-Τσίπτσιου, Η ακυρότητα λόγω εικονικότητας (2^η έκδοση, 2004), § 7 σημ. 83. Ν. Ψούνη, Κληρονομικό δίκαιο, τ. ΙΙ (2011), σ. 292, 293, 297. Ν. Ψούνη, Το νέο δίκαιο της συγγένειας και της προστασίας των ανικάνων προσώπων (με αφετηρία τον ν. 2447/1996)- Οι επιπτώσεις στις κληρονομικές σχέσεις (2000), σ. 195, 196, 235, 236, 239, 261, 276, 277, 278, 279, 337, 420. Α. Κουτσοουράδης, ΕλλΔνη 1999, σ. 1650, 1654. Ν. Ψούνη, Η ηλικία του υιοθετούντος επί υιοθεσίας ενηλίκου, Γενέθλιον Απ. Γεωργιάδη Ι (2006), σ. 1003 επ., σημ. 7, 35, 37, 38, 39, 41, 43, 45. Ι. Σπυριδάκης, Οικογενειακό δίκαιο (2006), σ. 662, 668, 691, 694, 695, 696, 705, 706, 707, 710, 712, 715, 718, 753, 755. Ζ. Παπασιώπη-Πασιά, Διακρατικές Υιοθεσίες (2003), σ. 1, 9, 70, 116, 157, 172, 173, 189, 190. Ζ. Παπασιώπη-Πασιά, Οι ουσιαστικοί κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου των άρθρων 4 και 5 του ν. 2447/1996, Αφιέρωμα στην Πελαγία Γέσιου- Φαλτσή ΙΙ, σ. 1132. Α. Κοτζάμπαση, Ισότητα των φύλων και Ιδιωτική Αυτονομία στις οικογενειακές σχέσεις

(2011), σ. 172. *Ι. Δασκαρόλης*, Παραδόσεις Οικογενειακού Δικαίου ΙΙ (2001), σ. 141, 142, 151, 158, 160, 161, 163, 164, 165, 167, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 177, 178, 179, 180, 181, 183, 184, 185, 187, 189, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 214, 215, 216, 217, 242. *Ι. Δασκαρόλης*, Αρμ 2002, σ. 1270, 1271. *Β. Βαθρακοκοίλης*, Ερμηνεία- Νομολογία Αστικού Κώδικα, τ. Ε, Οικογενειακό Δίκαιο (2004), σ. 1075 επ., 1085 επ., 1103, 1122, 1125, 1126, 1134 επ., 1152 επ., 1172 επ., 1187, 1202, 1205 (σε πολλά σημεία). *Δ. Παπαδοπούλου-Κλαμαρή*, Η συγγένεια (2010), σ. 229, 230. *Κ. Παντελίδου*, Κριτικές παρατηρήσεις στο ν. 3089/2002 για την ιατρική υποβοήθηση στην ανθρώπινη αναπαραγωγή, Αφιέρωμα στην Πελαγία Γέσιου- Φαλτσή ΙΙ, σ. 1083 επ., σημ. 5. *Π. Φίλιος*, Οικογενειακό Δίκαιο ΙΙ (2004), σ. 78. *Φραγκουδάκη Ε.* Η νομική μεταχείριση των εφαρμογών της βιογενετικής, ιδίως από πλευράς ιδιωτικού δικαίου (2008), σ. 370. *Α. Βαθρακοκοίλης*, ΧρΙΔ 2005, σ. 283, 286. *Σ. Κοτρώνης*, Παρατηρήσεις, ΕφΑΔ 2008, σ. 1077. *Π. Νικολόπουλος*, Τιμητικός Τόμος Μ. Σταθόπουλου ΙΙ (2010), σ. 1864. *Φ. Ευαγγελίδου-Τσικριά*, Μορφές ανισχύρου της υιοθεσίας και τρόποι προσβολής της (2001), [σε πολλά σημεία], σ. 11, 30, 38, 39, 136, 168, 183, 246, 251, 326, 337, 356, 358, 366, 370, 406. *Κούσουλα*, Η προστασία της εμπιστοσύνης σε αποφάσεις της εκούσιας δικαιοδοσίας (2009), σημ. 120, 121. *Ζ. Τσολακίδης*, Παρατηρήσεις, ΝοΒ 2011, σ. 2124.

• Στο βιβλίο «Αστική ιατρική ευθύνη. Γενική εισαγωγή- Δογματική και δικαιοπολιτική θεώρηση- Θεμελιώδεις έννοιες» (2003):

Νομολογία που ακολουθεί απόψεις που υποστηρίζονται στο βιβλίο: ΑΠ 1693/2013 Δνη 2014, 1355. ΕφΛαρ298/2015 ΧρΙΔ 2015, 33. ΕφΠειρ 242/2012 ΠειρΝομ 2012, 322.

ΠΠρΘεσ 12598/2003, Αρμ 2004, 141. ΠΠρΘεσ 12552/2003 (αδημ.). ΠΠρΘεσ 24582/2008, ΧρΙΔ 2009, 431. ΠΠρΘεσ 19932/2009, ΕφΑΔ 2009, 803. ΠΠρΑθ 189/2010 αδημ. ΠΠρΠειρ 4591/2009, Digesta 2009, 417. ΠΠρΑθ1912/2014 ΧρΙΔ 2014, 520, 521. ΠΠρΛαρ 191/2012 ΕφΑΔ 2012 723. ΜΠρΛαρ 56/2014 αδημ. ΠΠρΑθ 3000/2014 αδημ. ΠΠρΑθ 1912/2014 ΝΟΜΟΣ. ΕφΛαρ 298/2015 ΝΟΜΟΣ. ΕφΠειρ 242/2012 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ. ΠΠρΑθ 1174/2010 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ. ΠΠρΘεσσαλ 24582/2008 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ. ΕφΛαρ 554/2009 (βλ. ΑΠ 1693/2013) ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ. ΜΕφΘεσσαλ 2437/2018 ΕφΑΔ 2020 314

Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής, Συναίνεση στη σχέση ιατρού- ασθενούς, Εθνικό Τυπογραφείο 2010, σ. 25. *Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη*, Τεχνητή γονιμοποίηση και Οικογενειακό Δίκαιο (2^η έκδοση, 2005), σ. 28, 47. *Ε.*

Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Οικογενειακό δίκαιο τ. Β (3^η έκδοση, 2003), σ. 22. Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Οικογενειακό δίκαιο τ. Β (4^η έκδοση, 2008), σ. 21, 38. Π. Κορνηλάκης, Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο τ. Β (2005), § 152 σημ. 23. Έκδοση 2012 τ. Β, 505, 506. Απόστ. Γεωργιάδης, Ενοχικό Δίκαιο-Ειδικό Μέρος τ. Β (2007): § 8, σημειώσεις 9, 12, 19, 21, 32, 47, 48, 52, 56, 57, 60, 61, 62, 72, 83. Μ. Σταθόπουλος, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο (4^η έκδοση, 2004), § 6 σημ. 58. Ν. Νίκας, Πολιτική Δικονομία Β (2005), σ. 402, 403. Π. Φίλιος, Οικογενειακό δίκαιο, τ. Β (2004), σ. 40. Κρεμαλής Κ., Δίκαιο της Υγείας 1 (2011), σ. 86. Α. Κουτσουράδης, Εταιρία Διάδοσης Ιπποκρατείου Πνεύματος τ. 6 (2011), 153. Γ. Δέλλιος, Αρμ 2004, 189 επ., σημ. 8, 11, 18, 34. Φ. Σκορίνη- Παπαρηγοπούλου, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου (2007), άρθρα 1455-1456 σημ. 31, 114, 115, 116, 199, 123, 125, 130. Ι. Καρακώστας, Ιατρική ευθύνη (2008) σ. 31, 33. Ι. Μπέκας, Η προστασία της ζωής και της υγείας στον Ποινικό Κώδικα (2004), σ. 68, 69, 74. Ι. Ανδρουλιδάκη-Δημητριάδη, Η σύμβαση ιατρικής υποβοήθησης στην ανθρώπινη αναπαραγωγή, Γενέθλιον Απ. Γεωργιάδη Ι (2006), σ. 29 επ., σημ. 2. Α. Κοτζάμπαση, Αρμ 2008, σ. 380, 381. Ε. Ζερβογιάννη, Η επαναφορά της προηγούμενης κατάστασης ως τρόπος αποκατάστασης της ζημίας (2006), σ. 174, 176. Ν. Κουμουτζής, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, άρθρα 1457-1458 σημ. 4, 40, 152, Α. Κιτσαράς, Τιμητικός Τόμος Μ. Σταθόπουλου Ι (2010), σ. 989, 1008. Α. Κιτσαράς, ΧρΙΔ 2011, σ. 167. Π. Νικολόπουλος, Τιμητικός Τόμος Μ. Σταθόπουλου ΙΙ (2010), σ. 1858, 1860. Τ. Βιδάλης, Βιοδίκαιο. Πρώτος τόμος, Το πρόσωπο (2007), σ. 49. Ε. Φραγκουδάκη, Η νομική μεταχείριση των εφαρμογών της βιογενετικής, ιδίως από πλευράς ιδιωτικού δικαίου (2008), σ. 26 επ., 163 επ., 170 επ. Μ. Μητροσύλη, Δίκαιο της Υγείας (2009), σ. 251, 276, 279. Ε. Ρεθυμιωτάκη, Ρύθμιση ή αυτορρύθμιση; Το παράδειγμα της ιατρικά υποβοηθούμενης αναπαραγωγής (2003), σ. 79, 81, 82, 84, 85, 87. Ε. Στασινόπουλος, ΝοΒ 2004, σημ. 37. Κ. Δούγαλης, Αρμ 2008, σ. 393. Ε. Τρούλη, ΕφΑΔ 2011, σ. 153, 154, 156. Τοπάλης-Χοβαρδά, σε Γώγου/ Γκμπάντι/Παπαδοπούλου/Φουντεδάκη, Η ιατρική ευθύνη στην πράξη (2010), σ.42. Κόκοτα/Κύβελος, σε Γώγου/ Γκμπάντι/ Παπαδοπούλου/ Φουντεδάκη, Η ιατρική ευθύνη στην πράξη (2010), σ. 74, 93, 94, 102. Α. Ζαρκινού, σε Γώγου/ Γκμπάντι/Παπαδοπούλου/Φουντεδάκη, Η ιατρική ευθύνη στην πράξη (2010), σ. 117, 123, 159, 162. Θ. Τροκάνας, Ανθρώπινη αναπαραγωγή. Η ιδιωτική αυτονομία και τα όριά της (2011), σ. 139, 141, 175, 189, 236 επ. Θ. Τροκάνας, σε Γώγου/ Γκμπάντι/ Παπαδοπούλου/ Φουντεδάκη, Η ιατρική ευθύνη στην πράξη (2010), σ. 136, 138, 140, 141, 143, 144, 145, 146, 147, 149, 150. Σπυρίδωνος, ΕφΑΔ 2015 214 επ. σε διάφορα σημεία. Ρεθυμιωτάκη, Ευθανασία και διαθήκες ζωής, σε: Μ. Δρακοπούλου (επιμ.), Ευθανασία,

Αφιέρωμα στον πρώτο πρόεδρο της Επιτροπής Γεώργιο Κουμάντο, Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής 10 Χρόνια Λειτουργίας 1999-2009 (2012), 153 επ. Κουκούλης, ΕφΑΔ 2016, 14. Τροκάνας, ΧρΙΔ 2016, 422. Αγαλλοπούλου, Τιμητικός Τόμος Ι. Καράκωστα (2017), 2. Ρούσσοι, Τιμητικός Τόμος Ι. Καράκωστα (2017), 1266. Αθανασόπουλος, ΕφΑΔ 2017, 3014 σε διάφορα σημεία. Ρίζος, ΕφΑΔΠολΔ 2021, 143.

• Στο βιβλίο «Ανθρώπινη Αναπαραγωγή και αστική ιατρική ευθύνη» (2007): *Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Οικογενειακό δίκαιο τ. ΙΙ (4^η έκδοση, 2008), σ. 7, 11, 16, 20, 21, 24, 26, 31, 38, 42, 60, 62 επ., 74, 189. Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Οικογενειακό δίκαιο τ. ΙΙ (5^η έκδοση, 2012), 3 επ. (σε πολλά σημεία). Απ. Γεωργιάδης, Οικογενειακό δίκαιο (2014), σελ. 416, 419, 420, 425, 444. Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, ΧρΙΔ 2009, σ. 387. Α. Κοτζάμπαση, Ισότητα των φύλων και Ιδιωτική Αυτονομία στις οικογενειακές σχέσεις (2011), σ. 134. Θ. Τροκάνας, Ανθρώπινη αναπαραγωγή. Η ιδιωτική αυτονομία και τα όριά της (2011), σε πολλά σημεία, ενδεικτικά σ. 95, 99, 143, 146, 149, 159, 164, 167 επ., 188, 197, 199, 200, 217, 219, 221, 243, 287, 294, , 303, επ., . Θ. Τροκάνας, ΕφΑΔ 2010, σ. 941. Θ. Τροκάνας, σε Γώγου/Γκμπάντι/Παπαδοπούλου/Φουντεδάκη, Η ιατρική ευθύνη στην πράξη (2010), σ. 134, 135, 136, 137, 140, 141. Π. Νικολόπουλος, Τιμητικός Τόμος Μ. Σταθόπουλου ΙΙ (2010), σημ. 19, 36. Ε. Φραγκουδάκη, Η νομική μεταχείριση των εφαρμογών της βιογενετικής, ιδίως από πλευράς ιδιωτικού δικαίου (2008), σ. 30 επ., 171, 284 επ. Κουμουτζής, Δημοσιεύματα Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής 18 (2014), σελ. 26. Καλαϊτζή, Δημοσιεύματα Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής 18 (2014), σελ. 8, 11, 16, 17, 18. Κουκούλης, ΕφΑΔ 2014, 995 επ. σε διάφορα σημεία. Ρεθυμιωτάκη, Ευθανασία και διαθήκες ζωής, σε: Μ. Δρακοπούλου (επιμ.), Ευθανασία, Αφιέρωμα στον πρώτο πρόεδρο της Επιτροπής Γεώργιο Κουμάντο, Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής 10 Χρόνια Λειτουργίας 1999-2009 (2012), 153 επ. Τροκάνας ΧρΙΔ 2016, 422. Δακωρώνια, ΕφΑΔ 2017, 876 επ., 883. Πελλένη, ΕφΑΔ 2018 1114. Νικολόπουλος, ΧρΙΔ 2018, σε διάφορα σημεία.*

- Στο βιβλίο «Υιοθεσία. Ο ν. 2447/1996, οι τροποποιήσεις και η εφαρμογή του (2010): ΕιρΚαστοριάς 162/2014 αδημ. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Οικογενειακό δίκαιο, 5^η έκδοση (2014), 391 επ. (σε πολλά σημεία). Παπαχρίστου, Οικογενειακό δίκαιο (2014), 232 επ. (σε διάφορα σημεία). Απ. Γεωργιάδης, Οικογενειακό δίκαιο (2014), σελ. 686, 690, 691, 695, 705, 714, 718, 720, 724, 725, 728, 731, 734, 735, 740, 742, 743. Λέκκας, ΕφΑΔ

2015, 387 (σε διάφορα σημεία). *Κηπουρίδου/Μηλαπίδου*, ΕλλΔνη 2015 384. *Κιτσάκης*, ΕφΑΔΠολΔ 2021, 19.

Στο βιβλίο «Φυσικό πρόσωπο και προσωπικότητα στον Αστικό Κώδικα (2012), *Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη*, Οικογενειακό δίκαιο τ. ΙΙ (5^η έκδοση, 2015), 107. *Ιωακειμίδης* ΧρΙΔ 2015, 25. *Παπαζήση*, ΕφΑΔ 2015 580, *Ρίζος*, ΧρΙΔ 2015 548. *Τσολακίδης*, ΧρΙΔ 2016, 97, 98, 99. *Deliyianni-Dimitrakou/Akrivoroulou*, *Fundamental Rights and Private Relations in Greek and European Law (2015)*, 179, 185. *Μούζουρα*, ΕλλΔνη 2016, 728 σε διάφορα σημεία. *Λαδάς*, Τιμητικός Τόμος Ι. *Καράκωστα (2017)*, 695, 696, 699. *Ρούσσο*, Τιμητικός Τόμος Ι. *Καράκωστα (2017)*, 1258 επ. σε διάφορα σημεία. *Πελλένη*, ΕφΑΔ 2018 1110. *Τσολακίδης*, Τιμητικός Τόμος Ι. *Καράκωστα (2017)ΙΙ*, 1474, 1475, 1476.

• Στο βιβλίο «Οι υποθέσεις γονικής μέριμνας στο νέο Κανονισμό (ΕΚ) 2201/2003 (για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας)» (2004): ΕφΑθ 589/2008 ΕλλΔνη 2009, 795. ΜΠρΘεσ 14038/2005, Αρμ 2005, 1282. ΜΠρΠειρ 689/2008 ΠειρΝομ 2008, 55.

Χ. Απαλαγάκη, *Χαρμόσυνο Φαίδ. Κοζύρη: Justice in Particular (2007)*, σ. 31, 32, 34, 37. *Ε. Βασιλακάκης*, ΧρΙΔ 2009, σ. 193 επ., σημ. 3, 20, 31, 37, 64. *Κ. Παντελίδου*, *Η επιτροπεία ανηλίκων*, σ. 43, 44. *Σ. Τσαντίνης*, *Διεθνής Δικαιοδοσία και Αναγνώριση Αποφάσεων σε Γαμικές Διαφορές (2008)*, σ. 7. *Α. Ταμαμίδης*, *Διεθνής Δικαιοδοσία σε υποθέσεις γονικής μέριμνας κατά τον κανονισμό (ΕΚ) 2201/2003 (2004)*, σ. 37. *Γιαννόπουλος*, ΧρΙΔ 2016, 491, 494.

• Στη συμβολή μου στον ΑΚ Γεωργιάδη/ Σταθόπουλου, *Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη*, Οικογενειακό δίκαιο τ. ΙΙ (4^η έκδοση, 2008), σ. 100 επ. *Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη*, Οικογενειακό δίκαιο τ. ΙΙ (5^η έκδοση, 2015), 105 επ. (σε πολλά σημεία). *Α. Παπαχρίστου*, Οικογενειακό δίκαιο (2014), 270 επ. (σε πολλά σημεία). *Απ. Γεωργιάδης*, Οικογενειακό δίκαιο (2014), σελ. 451, 458, 510, 511, 512, 516, . *Δ. Παπαδοπούλου-Κλαμαρή*, *Η συγγένεια (2010)*, σ. 114. 116, 133, 135 (σημ. 88, 91, 92), 142 (σημ. 105, 106). *Θ. Τροκάνας*, *Ανθρώπινη αναπαραγωγή. Η ιδιωτική αυτονομία και τα όριά της (2011)*, σ. 324, 325, 328, 332, 337, 339, 396, 401.

• Στη συμβολή μου στο συλλογικό έργο Απόστολου Γεωργιάδη και συνεργατών, *Σύντομη Ερμηνεία Αστικού Κώδικα [ΣΕΑΚ]*, τ. Ι, άρθρα 1-

946, Εκδόσεις Δίκαιο και Οικονομία, 2010 (άρθρα 34-60 ΑΚ): ΕφΠειρ 242/2012 ΠειρΝομ 2012, 322. ΠΠρΘεσ 366/2016 αδημ. *I. Καράκωστας*, Το δίκαιο της προσωπικότητας (2012), σ. 108, 111, 112, 115, 210, 212, 265, 269, 270, 271, 278, , 286, , 289, 294, 339, 340, 343, 344, 349, 351, 366, 372, 373, 374, 377, 385, 388, 389 κ.ά. *A. Κοτζάμπαση*, Ισότητα των φύλων και Ιδιωτική Αυτονομία στις οικογενειακές σχέσεις (2011), σ. 133. *Σ. Κουμάνης*, Αρμ 2011, σ. 577. *Z. Τσολακίδης*, ΝοΒ 2011, σ. 94. *Παντελίδου*, ΕφΑΔ 2015, 891. *Νεζερίτη*, ΧρΙΔ 2016 420. *Δακορόνια*, ΕφΑΔ 2017, 876 επ., 877, 886. *Πελλένη*, ΕφΑΔ 2018 1112. *Νικολόπουλος*, ΧρΙΔ 2018, 93.

• Στη συμβολή μου στο συλλογικό έργο Απόστολου Γεωργιάδη και συνεργατών, Σύντομη Ερμηνεία Αστικού Κώδικα [ΣΕΑΚ], τ. ΙΙ Εκδόσεις Δίκαιο και Οικονομία, 2012: *Απ. Γεωργιάδης*, Οικογενειακό δίκαιο (2014), σελ. 811, 812, 813, 814, 815, 818, 820, 821.

• Στην ερμηνεία του άρθρ. 8 ν. 2251/1994 στο έργο *Αλεξανδρίδου*, Δίκαιο προστασίας καταναλωτή (2008): ΜΠρΘεσσαλ 15576/2017. *K. Παντελίδου*, ΕλλΔνη 2011, σ. 6, 8 (σημ. 4, 5, 6, 7, 15). *E. Ζερβογιάννη*, ΕλλΔνη 2010, σ. 956. *Γ. Γεωργιάδης*, ΧρΙΔ 2008, σ. 868. *A. Ζαρκινού*, σε *Γώγου/Γκμπάντι/Παπαδοπούλου/Φουντεδάκη*, Η ιατρική ευθύνη στην πράξη (2010), σ. 122. *Αθανασόπουλος*, ΕφΑΔ 2017, 3014 σε διάφορα σημεία. *Παπανικολάου* ΧρΙΔ 2017, 722 επ. σε διάφορα σημεία.

• Στη μελέτη «Γενική Εισαγωγή στον Κανονισμό (ΕΚ) 2201/2003», στον τόμο Αστικό, Εργατικό και Δικονομικό Διεθνές Δίκαιο (2005): ΜΠρΚερκ 168/2007, Αρμ 2008, 599.

• Στη μελέτη «Το πρόβλημα του αιτιώδους συνδέσμου στην ιατρική ευθύνη», Ελληνική Δικαιοσύνη 1994, σελ. 1226-1239: ΠΠρΘεσ 8413/2005, Αρμ 2006, 1909. ΠΠρΘεσ 8413/2005, Αρμ 2006, 1909. ΜΕφΘεσ 318/2015 ΕλλΔνη 2015 1722. ΜΠρΘεσσαλ 2361/2018 αδημ. ΜΠρΘεσσαλ 16492/2013 αδημ. ΠΠρΑθ 1636/2010 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

Απόστ. Γεωργιάδης, Ενοχικό Δίκαιο- Ειδικό Μέρος τ. ΙΙ (2007): § 8, σημ. 65, 67. *Αστ. Γεωργιάδης*, Ενοχικό Δίκαιο – Γενικό Μέρος τ. Ι (5^η έκδοση, 2007), σ. 135. *I. Σπυριδάκης*, Ενοχικό Δίκαιο- Γενικό Μέρος (2004), σ. 245. *Σ. Πατεράκης*, ΕλλΔνη 1994, σ. 14. *I. Καράκωστας*, Ιατρική ευθύνη 2008, σ. 28. *E. Dakoronia*, σε *Digest of European Tort Law, 1, Volume 1, Essential Cases on Natural Causation, Part 11*, σ. 553. *A. Κορνηλάκης*, Τιμητικός Τόμος Μιχ. Σταθόπουλου Ι (2010), σ. 1143 επ., σημ. 17, 20, 22.

E. Ζερβογιάννη, ΕλλΔνη 2010, σ. 953, 956, 961, 962. *M. Κούρτης*, Αστικό Δίκαιο Μεταμοσχεύσεων (2002), § 20 σημ. 80. *E. Στασινόπουλος*, ΝοΒ 2004, σημ. 32. *M. Κανελλοπούλου-Μπότη*, Ιατρική ευθύνη για μη ενημέρωση ή για πλημμελή ενημέρωση του ασθενούς κατά το ελληνικό και το το αγγλοσαξωνικό δίκαιο (1999), σ. 20, 24. *Παπαδημητρόπουλος*, ΕφΑΔ 2011, σ. 129, 131, 134. *K. Καραγιάννης*, Τιμητικός Τόμος Μιχ. Σταθόπουλου I (2010), σ. 847 επ., σημ. 21, 34, 37. *E. Φραγκουδάκη*, Η νομική μεταχείριση των εφαρμογών της βιογενετικής, ιδίως από πλευράς ιδιωτικού δικαίου (2008), σ. 25, 166, 176, 179. *I. Rocas/ G. Siganiadis Taupitz* (hrsg.), *Zivilrechtliche Regelungen zur Absicherung der Patientenautonomie am Ende des Lebens- Eine international Dokumentation*, Springer 2000, σ. 673. *Κόκοτα/Κόβελος*, σε *Γώγου/ Γκμπάντι/Παπαδοπούλου/Φουντεδάκη*, Η ιατρική ευθύνη στην πράξη (2010), σ. 76, 91. *Θ. Τροκάνας*, σε *Γώγου/ Γκμπάντι/ Παπαδοπούλου/ Φουντεδάκη*, Η ιατρική ευθύνη στην πράξη (2010), σ.143. *E. Ζερβογιάννη,Τ.Τ. Σπυριδάκη* (2014), σε διάφορα σημεία. *Κουκούλης*, ΕφΑΔ 2016, 15. *Ρίζος*, ΕφΑΔΠολΔ 2021, 139, 146.

• Στη μελέτη «Η αστική ιατρική ευθύνη μετά το ν. 2251/1994», Κριτική Επιθεώρηση 1996/2, σελ. 179-204: *Απόστ. Γεωργιάδης*, Ενοχικό Δίκαιο-Ειδικό Μέρος τ. II (2007): § 8, σημ. 79. *M. Σταθόπουλος*, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο (4^η έκδοση, 2004), § 6 σημ. 58. *X. Σταμπέλου*, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, άρθρο 1459 σημ. 147, 149, 150. *M. Κούρτης*, Αστικό Δίκαιο Μεταμοσχεύσεων (2002), § 18 σημ. 12, 23, 42. *E. Ρεθυμιωτάκη*, Ρύθμιση ή αυτορρύθμιση; Το παράδειγμα της ιατρικά υποβοηθούμενης αναπαραγωγής (2003), σ. 80. *E. Στασινόπουλος*, ΝοΒ 2004, σημ. 4, 36. *M. Κανελλοπούλου-Μπότη*, Ιατρική ευθύνη για μη ενημέρωση ή για πλημμελή ενημέρωση του ασθενούς κατά το ελληνικό και το το αγγλοσαξωνικό δίκαιο (1999), σ. 13. *E. Φραγκουδάκη*, Η νομική μεταχείριση των εφαρμογών της βιογενετικής, ιδίως από πλευράς ιδιωτικού δικαίου (2008), σ. 163, 179 επ. *Δακορώνια*, ΕφΑΔ 2017, 876 επ., 883.

• Στη μελέτη «Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε υποθέσεις γονικής μέριμνας σύμφωνα με τον Κανονισμό 1347/2000», Αρμ 2001, σελ. 1659-1669: *N. Νίκας*, Πολιτική Δικονομία τ. I, σ. 115. *Z. Παπασιώπη-Πασιά*, Διακρατικές Υιοθεσίες (2003), σ. 181. *A. Πίψου*, Αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας κατά τον Κανονισμό 2201/2003, Αφιέρωμα στην Πελαγία Γέσιου- Φαλτσή II, σ. 1231 επ., σημ. 1, 94. *Ταμαμίδης*, Διεθνής Δικαιοδοσία σε υποθέσεις γονικής μέριμνας κατά τον κανονισμό (ΕΚ)

2201/2003 (2004), σ. 27, 31, 33, 34, 35, 55, 58, 63, 67, 75, 108, 154, 158, 159.

• Στη μελέτη «Η πληροφόρηση του παιδιού που γεννήθηκε με ετερόλογη τεχνητή γονιμοποίηση για την καταγωγή του», τεύχος 28 της Εταιρίας Νομικών Βορείου Ελλάδος (2003), σελ. 131-139: *Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη*, Τεχνητή γονιμοποίηση και Οικογενειακό Δίκαιο (2^η έκδοση, 2005), σ. 101, 102. *Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη*, Οικογενειακό δίκαιο τ. II (3^η έκδοση, 2003), σ. 51, 52. *Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη*, Οικογενειακό δίκαιο τ. II (4^η έκδοση, 2008), σ. 83. *Μ. Καράσης*, ΧρΙΔ 2010, σ. 152. *Π. Φίλιος*, Οικογενειακό δίκαιο, τ. Β (2004), σ. 40. *Δ. Παπαδοπούλου-Κλαμαρή*, Η συγγένεια (2010), σ. 279. *Ι. Ανδρουλιδάκη-Δημητριάδη*, Η σύμβαση ιατρικής υποβοήθησης στην ανθρώπινη αναπαραγωγή, Γενέθλιον Απ. Γεωργιάδη Ι (2006), σ. 29 επ., σημ. 4. *Χ. Σταμπέλου*, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, άρθρο 1460 σημ. 2, 6, 11, 1. *Π. Αγαλλοπούλου*, Τιμητικός Τόμος Μιχ. Σταθόπουλου Ι (2010), σ. 1 επ., σημ. 53, 54. *Ι. Kyriakaki*, MedR (Medizinrecht) 2005, σ. 147. *Θ. Τροκάνας*, Ανθρώπινη αναπαραγωγή. Η ιδιωτική αυτονομία και τα όριά της (2011), σ. 344, 345. *Κηπουρίδου/Μηλαπίδου*, ΕλλΔνη 2015 380 (σε διάφορα σημεία).

• Στη μελέτη «Favor adoptionis και favor adoptantis: οι νομοθετικές παρεμβάσεις στο θέμα της ανώτατης διαφοράς ηλικίας μεταξύ θετού γονέα και θετού παιδιού στην υιοθεσία ανηλίκων», Κριτική Επιθεώρηση, 1999/2, σελ. 89-118: *Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη*, Οικογενειακό δίκαιο τ. II (3^η έκδοση, 2003), σ. 344, 346, 439. *Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη*, Οικογενειακό δίκαιο τ. II (4^η έκδοση, 2008), σ. 377, 467. *Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη*, Οικογενειακό δίκαιο τ. II (5^η έκδοση, 2014), 388, 482. *Απ. Γεωργιάδης*, Οικογενειακό δίκαιο (2014), σελ. 703. *Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη*, Ουσιαστικές προϋποθέσεις τέλεσης της υιοθεσίας ανηλίκων, ΕΝΟΒΕ τ. 57 (2006), σ. 3 επ., σημ. 4, 5, 7, 16. *Παναγόπουλος*, ΤΤ Δωρή 2015, 1061.

• Στη μελέτη «Η συναίνεση του ενημερωμένου ασθενούς σύμφωνα με το νέο Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας (ν. 3418/2005), Δημοσιεύματα Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής 1 (2006):

Νομολογία που ακολουθεί απόψεις που υποστηρίζονται στο βιβλίο: Διάταξη Αντεισαγγελέα Εφετών Θεσ/νίκης Δ. Παπαγεωργίου 3/29.12.2008, ΝοΒ 2009, 454. Διάταξη Εισαγγελέα Εφετών Λάρισας Δ. Παπαγεωργίου 92/2011, ΠοινΔνη 2011, 6.

Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής για το ν. 3984/2011 (μεταμοσχεύσεις), σ. 7. *Ι. Καρακώστας*, Ιατρική ευθύνη (2008), σ. 18-19-22,

36, 39. *Π. Νικολόπουλος*, Τιμητικός Τόμος Μ. Σταθόπουλου ΙΙ (2010), σ. 1851 επ., σημ. 20, 23, 36. *Ε. Τρούλη*, ΕφΑΔ 2011, σ. 153. *Ε. Φραγκουδάκη*, Η νομική μεταχείριση των εφαρμογών της βιογενετικής, ιδίως από πλευράς ιδιωτικού δικαίου (2008), σ. 26 επ. *Μ. Μητροσύλη*, Δίκαιο της Υγείας (2009), σ. 282. *Τροκάνας*, ΠοινΔνη 2011, 8-9. *Τοπάλης-Χοβαρδά*, Η ποινική ιατρική ευθύνη μέσα από τη νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων σε *Γώγου/Γκμπάντι/Παπαδοπούλου/Φουντεδάκη*, Η ιατρική ευθύνη στην πράξη (2010), σ. 37, 38. *Α. Ζαρκινού*, σε *Γώγου/Γκμπάντι/Παπαδοπούλου/Φουντεδάκη*, Η ιατρική ευθύνη στην πράξη (2010), σ.118. *Κουκούλης*, ΕφΑΔ 2014, 995 επ. σε διάφορα σημεία. *Αγαλλοπούλου*, Τιμητικός Τόμος Ι. Καράκωστα (2017), 2, 7. *Νικολόπουλος*, ΧρΙΔ 2018, 92.

- Στη μελέτη «Θέματα αστικής ιατρικής ευθύνης σε περίπτωση γέννησης ατόμου με σοβαρή ασθένεια ή αναπηρία (“wrongful life”), Γενέθλιον Απόστολου Γεωργιάδη, τόμος Ι, σελ. 913-929=Digesta 2004, σελ. 471-483: *Μ. Σταθόπουλος*, ΧρΙΔ 2009, σ. 97. *Α. Κοτζάμπαση*, Ισότητα των φύλων και Ιδιωτική Αυτονομία στις οικογενειακές σχέσεις (2011), σ. 126, 129. *Α. Κιτσαράς*, ΧρΙΔ 2011, σελ. 166. *Π. Νικολόπουλος*, ΕφΑΔ 2011, σ. 813 επ. *Ε. Φραγκουδάκη*, Η νομική μεταχείριση των εφαρμογών της βιογενετικής, ιδίως από πλευράς ιδιωτικού δικαίου (2008), σ. 221 επ. Παρουσίαση της μελέτης αυτής βλ. από *Ε. Dakoronia*, σε Tort and Insurance Law, 1, Volume 2006, H. Koziol/B.C. Steininger (eds.), European Tort Law 2006, Part 3, σ. 263. *Θ. Τροκάνας*, Ανθρώπινη αναπαραγωγή. Η ιδιωτική αυτονομία και τα όριά της (2011),σ. 109. *Deliyianni-Dimitrakou/ Akrivoroulou*, Fundamental Rights and Private Relations in Greek and European Law (2015), 181. *Δακορώνια*, ΕφΑΔ 2017, 876 επ., 884.

- Στη μελέτη «Κατάθεση σε κοινό λογαριασμό και προστασία του νόμιμου μεριδούχου», Αρμ 1997, σελ. 593-601: ΕφΑθ 65/2009, ΕφΑΔ 2010, 1345. *Π. Γέσιου- Φαλτσή*, ΧρΙΔ 2010, σ. 593. *Ξυνοπούλου*, ΧρΙΔ 2017, 649 επ. σε διάφορα σημεία.

- Στη μελέτη «Διορισμός ειδικού επιτρόπου σύμφωνα με το άρθρο 1517 ΑΚ, επί αγωγής προσβολής της πατρότητας που ασκείται από τον ένα γονέα (Με αφορμή την απόφαση του ΜΠρΆρτας 25/1993), Αρμ 1994, σελ. 381-388: *Κ. Παντελίδου*, Η επιτροπεία ανηλίκων (2007), σ. 72 επ., 93, 94. *Α. Kousoula*, European Review of Private Law 2-2010, σ. 366.

- Στη μελέτη «Η ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες στο ελληνικό δίκαιο (άρθρ. 8 ν. 2251/1994), *Digesta* 2003, σελ. 245: *Α. Κιτσαράς*, Τιμητικός Τόμος Μ. Σταθόπουλου I (2010), σ. 985 επ., σημ. 74.
- Στη μελέτη «Σκέψεις αναφορικά με την ιατρική έρευνα στο ανθρώπινο γεννητικό υλικό», *ΕφΑΔ* 2010, 875: *Κρεμαλής Κ.*, Δίκαιο της Υγείας 1 (2011), σ. 142.
- Στη μελέτη «Η “οικογενειακή ζωή” ως έκφανση της προσωπικότητας κατ’ άρθρο 57 ΑΚ», στο συλλογικό έργο «Το Οικογενειακό δίκαιο στον 21^ο αιώνα. Από τις συγκυριακές στις δομικές αλλαγές (επιμέλεια *Θ. Παπαχρίστου- Ε. Κουνουγέρη- Μανωλεδάκη*), 2012, σελ. 17-32: *Γεροστάθου*, *ΕφΑΔ* 2014, 992.
- Στη μελέτη «Η νεά Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την υιοθεσία παιδιών», Τιμ.Τόμος Μ. Σταθόπουλου: *Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη*, Οικογενειακό δίκαιο, 5^η έκδοση (2014), 385. *Λέκκας* *ΕφΑΔ* 2015, 387 (σε διάφορα σημεία). *Στασινόπουλος*, *ΕλλΔνη* 2016,197.
- Στις Παρατηρήσεις στις αποφάσεις *ΕφΘεσ* 4096/1995 και *ΜΠρΘεσ* 526/1996, *Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου Δ/1996*, σελ. 886-899: *Α. Φλάμπουρας*, *ΧρΙΔ* 2010, σ. 310 επ.
- Στις Παρατηρήσεις στην απόφαση *ΕφΘρ* 356/1995, *ΕλλΔνη* 1996, σελ. 1370-1377: *Β. Βαθρακοκοίλης*, *Ερμηνεία- Νομολογία Αστικού Κώδικα*, τ. Ε, Οικογενειακό Δίκαιο (2004), σ. 1102.
- Στις Παρατηρήσεις στην απόφαση *ΑΠ* 701/2003, *ΧρΙΔ* 2003, 995: *Α. Παπαδοπούλου-Κλαμαρή*, *Η συγγένεια* (2010), σ. 232.
- Στις Παρατηρήσεις στην απόφαση *ΠΠρΘεσ* 19997/2001, *Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου* 2001, σελ. 428-431: *ΕφΑθ* 2217/2010 *ΕφΑΔ* 2010 938. *ΠΠρΑθ* 273/2006, *ΧρΙΔ* 2007, 890, 891. *ΜΠρΘηβ* 66/2008, *Δίκη* 2008, 1190. Η απόφαση *ΑΠ* 741/2014 *ΕλλΔνη* 2014 1412 δέχεται πλήρως την υποστηριζόμενη άποψη.
Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Οικογενειακό δίκαιο τ. ΙΙ (3^η έκδοση, 2003), σ. 438

- Στο σχόλιό μου στην ΕφΛαρ 544/2007 (Ιατρικό Δίκαιο και Βιοηθική- 4): **Θ. Τροκάνας**, *Ανθρώπινη αναπαραγωγή. Η ιδιωτική αυτονομία και τα όριά της* (2011), σ. 114, 115. **Α. Ζαρκινού**, σε *Γώγου/Γκμπάντι/Παπαδοπούλου/Φουντεδάκη, Η ιατρική ευθύνη στην πράξη* (2010), σ. 160.
- Στη γνωμοδότηση «Αποδεικτικές απαγορεύσεις και υιοθεσία», σε συνεργασία με τον αναπλ. Καθηγητή Ποινικού δικαίου του Δ.Π.Θ. Στέφ. Παύλου και το Λέκτορα Ποινικού δικαίου του Δ.Π.Θ. Γ. Δημήτρηνα, *Ποινική Δικαιοσύνη 2002*, σελ. 915-925: **Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη**, *Οικογενειακό δίκαιο τ. ΙΙ (3^η έκδοση, 2003)*, σ. 388, 390. **Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη**, *Οικογενειακό δίκαιο τ. ΙΙ (4^η έκδοση, 2008)*, σ. 418. **Απ. Γεωργιάδης**, *Οικογενειακό δίκαιο* (2014). **Ζ. Παπασιώπη-Πασιά**, *Διακρατικές Υιοθεσίες (2003)*, σ. 70, 135. **Κιτσάκης**, ΕφΑΔΠολΔ 2021, 31
- Στη γνωμοδότηση «Ζητήματα από την ιατρικά υποβοηθούμενη αναπαραγωγή σε άγαμη γυναίκα» ΕφΑΔ 2011, 1010: **Κλαβανίδου/ Ρίζος**, ΧρΙΔ 2014 241 επ. σε πολλά σημεία, **Ιωακειμίδης**, ΧρΙΔ 2014, 670.
- Στη γνωμοδότηση «Ζητήματα από την ευθύνη του ιδιωτικού θεραπευτηρίου» ΧρΙΔ 2010, 787: ΠΠρΑθ 260/2014 ΕλλΔνη 2014 523, ΠΠρΑθ1912/2014 ΧρΙΔ 2014, 520, 521. ΠΠρΛαρ 191/2012 ΕφΑΔ 2012 723. ΠΠρΑθ 260/2014 ΝΟΜΟΣ. ΠΠρΛαρ 56/2014 αδημ.
- Στη μελέτη «Η “οικογενειακή ζωή” ως έκφανση της προσωπικότητας κατ’ άρθρο 57 ΑΚ», στο συλλογικό έργο «Το Οικογενειακό δίκαιο στον 21^ο αιώνα. Από τις συγκυριακές στις δομικές αλλαγές (επιμέλεια **Θ. Παπαχρίστου- Ε. Κουνουγέρη- Μανωλεδάκη**), 2012, **Γεροστάθου**, ΕφΑΔ 2014, 992.
- Στη μελέτη «Η συναίνεση του ενημερωμένου ασθενούς και η αστική ευθύνη του γιατρού», Ιατρική ευθύνη από αμέλεια, Επιμορφωτικό Σεμινάριο Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργών, 2013, σελ. 17-35, ΠΠρΘεσσαλ 12941/2014 Αρμ 2016, 40. ΠΠρΘεσσαλ 11595/2017 Αρμ 2017, 1137. ΠΠρΘεσσαλ 2136/2016 αδημ. ΠΠρΘεσσαλ 8596/2018 αδήμ. **Τροκάνας**, ΧρΙΔ 2016, 423. **Πελλένη**, ΕφΑΔ 2018 1110 επ. σε διάφορα σημεία.

- Στη μελέτη «**Η σημασία της προσωπικής κατάστασης του υποψήφιου θετού γονέα στην υιοθεσία**» ΧρΙΔ 2010, 81, **Στασινόπουλος**, ΕλλΔνη 2016,197.
- Στις παρατηρήσεις στην απόφαση ΠΠρΛαρ 191/2012, ΕφΛαρ298/2015 ΧρΙΔ 2015, 33. ΠΠρΛαρ 56/2014 αδημ.
- Στη μελέτη «**Ευρωπαϊκοί Κανονισμοί για το Ευρωπαϊκό δίκαιο-πεδίο εφαρμογής και βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας**», σε «**Δικονομικά Ζητήματα στο Οικογενειακό Δίκαιο**» (πρακτικά του 1^{ου} Πανελλήνιου συνέδριου Οικογενειακού δικαίου), 2014, 111-126.=**Γιαννόπουλος** ΧρΙΔ 2016, 491.
- Στη μελέτη «**Το διαχρονικό δίκαιο του ν. 2447/1996 για την υιοθεσία, οι τροποποιήσεις και η νομολογιακή του εφαρμογή**», στο τεύχος 57 της Εταιρίας Νομικών Βορείου Ελλάδος [Δέκα χρόνια εφαρμογής του νέου δικαίου της υιοθεσίας (ν. 2447/1996), επιμέλεια Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Θεσσαλονίκη, 2006], σελ. 21-41= Αρμ 2006, σελ. 1173-1182, **ΕφΘεσσαλ 2013/2012 Αρμ 2013 496**.
- Στη μελέτη «**Το Σχέδιο Νόμου της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής του Υπουργείου Δικαιοσύνης για την αναγνώριση της ταυτότητας φύλου**», ΕΝΟΒΕ 27, 59: **ΕιρΑθ 195/2020**
- Στη μελέτη «**Ενώσεις προσώπων του ίδιου φύλου: η διαχρονική αντιμετώπισή τους από την ελληνική έννομη τάξη, μια νομοθετική πρόταση και οι προεκτάσεις της**», σε «**Σύμφωνο συμβίωσης ομόφυλων ζευγαριών**», Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2015= Τιμητικός Τόμος Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη (2016), σελ. 499-514: **Κιτσάκης**, ΕφΑΔΠολΔ 2021, 19.
- Στη μελέτη «**Πρώτες σκέψεις για την ιατρική ευθύνη στην πανδημία. Ιατρικά σφάλματα- Άρνηση παροχής ιατρικών υπηρεσιών- (Συντρέχον) πταίσμα ασθενούς**», ΧρΙΔ 2020, **Ρίζος**, ΕφΑΔΠολΔ 2021, σε διάφορα σημεία.